YABANCI MAHKEMELERDEN VERİLEN CEZA MAHKUMİYETİ KARARLARININ TÜRKİYE'DEKİ GEÇERLİLİĞİ VE BU KARARLARIN SONUCU OLARAK ORTAYA ÇIKAN HAK YOKSUNLUKLARININ (TCK m. 17) KAPSAM VE KOŞULLARI HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER*

Dr. Öğr. Üyesi Zafer İÇER**

Özet

Devletlerin, ulusal yargı organlarının kararlarına geçerlilik tanıması, egemenlik yetkisinin bir gereğidir. Bu sebeple kural olarak yabancı mahkeme kararlarının başka ülkede geçerli olması, o kararların iç hukukta tanınması ile mümkün olabilmektedir. Özel hukuk kökenli kavramlar olan tanıma ve tenfizin, ceza yargılamasında doğrudan bir karşılığı bulunmayıp yabancı ceza mahkemelerinin kararları, ceza yargılarının uluslararası değeri konusundaki uluslararası sözleşmeler çerçevesinde tanınabilmektedir. Bu tanıma, infazın devri, hükümlünün nakli gibi adli işbirliğine dayalı muhtelif süreçlerin sonucunda gerçekleşmektedir. Yabancı mahkeme kararlarının, diğer bir ülkede doğurduğu hukuki sonuçlardan biri de, ceza mahkumiyetine bağlı ortaya çıkan hak yoksunluklarıdır. Türk hukukunda hak yoksunlukları, kasten işlediği suçtan dolayı mahkûm olmuş bir kimse hakkında uygulanan güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlardır. Türk mahkemelerinin yargı yetkisine giren durumlarda, Türk mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmünün kanuni sonucu olarak 53 üncü maddede yer alan hak yoksunlukları uygulanır. Türk veya yabancı

* Hakemli araştırma makalesidir. Eserin dergimize geliş tarihi: 16/01/2022. İlk hakem raporu tarihi: 28/01/2022. İkinci hakem raporu tarihi: 21/02/2022.

** Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, zafericer@marmara.edu.tr, yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0002-2628-9055.

ülke vatandaşı hakkında, yurtdışında işlediği suç nedeniyle yabancı mahkemelerce mahkûmiyet hükmü verilmesi durumunda, Türkiye'de yeniden yargılama yapılması mümkün değilse, Türk Ceza Kanunu'nun 17 nci maddesi çerçevesinde kişinin hak yoksunluklarına tabi tutulabilmesi mümkün olabilmektedir. Bu madde uyarınca, yabancı mahkeme hükmünün Türk kanunlarına göre hak yoksunluğuna ilişkin sonuçlarının geçerli olabilmesi için, yabancı mahkemelerden verilen hükmün Türk hukuk düzenine aykırı düşmemesi, Türk kanunlarına göre hak yoksunluğu gerektirmesi ve bu hususta Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Mahkemece karar verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, Türk Ceza Kanunu'nun 17 nci maddesinin uygulanma şartları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Ceza Mahkemesi Kararları, Hükmün Tanınması, Uyarlama Kararı, Hak Yoksunlukları, Adli Sicil Kaydı.

CRIMINAL CONVICTION JUDGMENTS GIVEN BY FOREIGN COURTS' VALIDITY IN TURKEY AND EVALUATIONS ON THE SCOPE AND CONDITIONS OF DEPRIVATION OF RIGHTS (TCC Art. 17) RESULTING FROM THESE JUDGMENTS

Abstract

It is a requirement of sovereignty that states validate to the judgments of national judicial bodies. Therefore, as a rule, the validity of foreign judgments in another country is possible with the recognition of those judgments in domestic law. Recognition and enforcement, which are concepts of private law, do not have a direct counterpart in criminal proceedings, and the judgments of foreign criminal courts can be recognized within the framework of international conventions on the international value of criminal jurisdictions. This happens as a result of various processes based on judicial cooperation, such as recognition, transfer of execution, and transfer of the sentenced person. One of the legal consequences of foreign judgments in another country is the deprivation of rights arising from criminal convictions. In Turkish law, deprivation of rights are sanctions in the nature of a security measure applied to

a person who has been convicted of an intentional crime. In cases within the jurisdiction of Turkish courts, the deprivation of rights in Article 53 shall apply as a legal consequence of the conviction given by the Turkish court. In the event that a foreign court sentenced a Turkish or foreign citizen for a crime he committed abroad, if a retrial is not possible in Turkey, it may be possible for the person to be subject to deprivation of rights within the framework of Article 17 of the Turkish Criminal Code. According to this article, in order for the results of the foreign judgment to be valid according to Turkish law, the judgment rendered by foreign courts must not contradict the Turkish legal order, must require deprivation of rights according to Turkish law, and a judgment about it must be made by the Court upon the request of the Public Prosecutor. In this study, the implementation conditions of Article 17 of the Turkish Criminal Code were examined.

Keywords: Foreign Criminal Court Judgments, Recognition of Judgment, Adaptation Judgment, Deprivation of Rights, Criminal Record

I. GİRİŞ, YABANCI CEZA MAHKEMESİ KARARLARININ TANINMASI

Bir ülkenin yargı organları tarafından verilen kararlar, kural olarak yalnızca o ülkenin hukuk düzeni bakımından sonuç doğurur[1]. Devletlerin, kendi kanunlarını uygulaması, yargılama usullerini benimsemesi ve ulusal yargı organlarının kararlarına geçerlilik tanıması, egemenlik yetkisinin bir gereğidir. Devletin egemenliğinin en önemli göstergelerinden biri olan yargılama yetkisi, yabancı mahkeme kararlarının kendiliğinden geçerli olmaması sonucunu beraberinde getirir. Yabancı mahkeme tarafından verilen bir hükmün, bir başka ülkede geçerli olabilmesi ve hukuki sonuçlarını doğurabilmesi, bu kararların o ülke tarafından tanınması ve tenfizi ile mümkün olabilmektedir[2].

1 Bıyıklı, Hasan İsmet, *Ceza Kararlarının Uluslararası Geçerliliği,* Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 3, 1974, s.439; Yaşar, Hakkı, *Yabancı Memlekette İşlenen Suçlar ve Yabancı Mahkeme İlamları Muvacehesinde Uygulama,* Adalet Dergisi, Sayı:4, 1969, s.200 vd.

2 Arat, Tuğrul, *Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi,* AÜHF Dergisi, Cilt: 21, (1964), Sayı: 1-4, s.425, 426; Tütüncübaşı, Uğur, *Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konu-*

Ceza kanunlarının yer bakımından uygulanmasına ilişkin kurallar, devletin yargılama yetkisi ile yakından ilgilidir. Ülkeler, egemenlik yetkilerini en geniş şekilde kullanmak amacıyla, kendi sınırları içerisinde işlenen suçlar dışında, yurt dışında işlenen bir kısım suçlar bakımından da, kendi ceza kanunlarının uygulanmasını ve yargılama usullerinin tatbik edilmesini talep ederler. Bu doğrultuda ülkeler, ulusal yargı organlarının yer bakımından yetkisine ilişkin kurallara ceza kanunlarında yer vermek suretiyle, bu konuda çeşitli ilke ve usuller benimseyebilmektedir. Yer bakımından uygulamaya ilişkin olarak, başta mülkilik ilkesi olmak üzere, fail ve mağdura göre şahsilik, koruma, ikame yargı[3], evrensellik ilkeleri[4], ülkelerin ceza yargılamasına ilişkin yetki alanını tayin eder[5]. Bu konuda, Türk Ceza Kanunu'nun 8 ila 17 nci maddelerinde muhtelif düzenlemelere yer verilerek Türkiye'nin ceza hukuku anlamında yargı yetkisinin sınırları belirlenmiştir[6].

---

sunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle Düzenlenen Yenilikler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, 2017, s.106; Bıyıklı, s.439, 440; Aygül, Musa, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri,* Public and Private International Law Bulletin, Volume: 31, Issue: 2, s.84 vd.; Tarman, Zeynep Derya, *Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler,* MHB., Cilt:37, Sayı: 2, 2017, s.988; Arslan, İlyas, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinin Mütekabiliyet Şartına Bağlanması İle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Yer Alan Bazı Haklar Arasındaki İlişki*, TBB Dergisi 2019 (143), s.333; Cumalıoğlu, Emre, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Bakımından Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi,* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı:2, Aralık 2008, s.432 vd.; Ecemiş, Sercan, *MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları,* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 1, 2020, 359 vd.

3 İkame yargı ilkesinin de TCK'da (m.12-3-4) düzenlendiği hususunda bkz. Turhan, Faruk, *Türk Ceza Kanunu'nun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (Madde 13),* Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:4, Ağustos, 2005, s.201; Centel, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem Yenerer, *Türk Ceza Hukukuna Giriş,* İstanbul 2020, s.181.

4 İkame yargı ilkesinin kabul edilmesi, TCK m.13'teki evrensellik ilkesi kapsamında yer alan suçların Türkiye'de soruşturulup kovuşturulmasının gerekçesinin de anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu konuda ayrıca bkz. Turhan, Faruk, *Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Uluslararası Suçların Cezalandırılması,* Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı: 3, Nisan, 2005, s.9 vd.

5 Tezcan, Durmuş, Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu, AÜSBF Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 1-2, Yıl: 1984, s.115 vd.

6 Aydın, Devrim, *Ceza Kanunlarının Yer Yönünden Uygulanması,* TBB Dergisi 2011 (94), 132 vd.; Şahin, İlyas, *Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması ve Türk Ceza Kanununda Esas Alınan İlkeler,* ERÜHFD, Cilt: X, Sayı: 1, (2015), s.109 vd.; Kaplan, Mahmut, *Türk Ceza Kanunu'nun Yer Bakımından Uygulanmasında Koruma İlkesi,* Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 14, Aralık 2019, s.651 vd.; Külçür, Erdem İzzet, *Ceza Hukukunda Yer Bakımından Uygulama,* İstanbul 2017, s.67 vd.; Aydın, Hüseyin, *Yabancı Ülkede İşlenen Suçlarda Türk Mahkemelerinin Yetkisi,* DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C:21, Özel Sayı, 2019, s.351 vd.

Tanıma ve tenfiz, milletlerarası özel hukuka ilişkin kavramlar olmakla birlikte, tarihsel süreçte ceza yargılaması açısından yabancı mahkeme kararlarına Türkiye'de geçerlilik tanınması, bu kararların Türkiye'deki adli sicil kayıtlarına işlenmesi suretiyle mümkün olabilmekteydi. Mülga 4664 sayılı Adli Sicil Kanunu[7]'nun 2 nci maddesi[8], Türk kanunlarına göre suç teşkil eden bir fiilden dolayı Türk vatandaşları hakkında yabancı bir devlet mahkemesince verilerek katileşen ve resmen Türk Hükümetine bildirilen mahkûmiyet hükümlerinin adli sicile kaydedileceğini ve aynı Kanun'un 4 üncü maddesi, yabancı devletlerce Türk Hükümetine resmen bildirilen mahkûmiyet hükümlerinin aynen adlî sicil dairesine tevdi olunacağını düzenlemişti[9].

Aynı şekilde, mülga 3682 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun[10], "Adlî sicile geçirilecek bilgiler" başlıklı 4 üncü maddesinin (C) bendinde; yabancı ülke mahkemelerince verilip, kesinleşen ve Türk Hükümetine bildirilen, Türk kanunlarına göre suç sayılan fiillerden dolayı, Türk vatandaşları hakkında tesis olunan mahkumiyet kararlarının adli sicile kaydedilmesi öngörülmüştü.

Yürürlükte bulunan 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun[11] 2 nci maddesinde ise, hakkında yabancı ülke mahkemeleri tarafından kesinleşmiş ve Türk Hukukuna göre *tanınan* mahkûmiyet kararı bulunan Türk vatandaşlarının adli sicil bilgilerinin, adli sicil kaydında tutulacağı kabul edilerek ceza yargılaması bakımından ilk kez yabancı mahkeme kararının "tanınması"ndan söz edilmiştir. Ancak bura-

7 RG Tarihi: 12.09.1944, RG. Sayısı: 5806.

8 4664 sayılı Kanun'un, "Adlî sicille geçirilecek hüküm ve kararlar" başlıklı 2 nci maddesi şu şekildedir: "Adlî sicille aşağıda yazılı hüküm ve kararlar geçirilir:
A) Türk mahkemelerinden verilip katîleşen bütün mahkûmiyet hükümleriyle -Fer'î cezalar dâhil- emniyet tedbirlerine mütaallik kararlar;
B) Türk kanunlarına göre suç teşkil eden bir fiilden dolayı Türk vatandaşları hakkında yabancı bir devlet mahkemesince verilerek katileşen ve resmen Türkiye Hükümetine bildirilen mahkûmiyet hükümleri;
C) Türkiye Devletinin şahsiyetine karşı işlenen bir cürümden veya kadın veya çocuk ticaretinin men'ine dair 18/5/1904, 4/5/1910 ve 30/9/1921 tarihli ve sahte para imalinin men'ine mütaallik 20/4/1929 tarihli milletlerarası mukaveleler şümulüne giren -suçlardan dolayı yabancı bir devlet mahkemesince verilip katîleşen ve resmen Türkiye Hükümetine bildirilen mahkûmiyet hükümleri.

9 4664 sayılı Kanun'un, "Bildirme mükellefiyeti" başlığını taşıyan 4 üncü maddesinin 2 nci fıkrası şu şekildeydi: "İkinci maddenin (B) ve (C) bentlerine göre yabancı Devletlerce Türkiye Hükümetine resmen bildirilen mahkûmiyet hükümleri aynen adlî sicil dairesine tevdi olunur."

10 RG Tarihi: 29.09.1990, RG. Sayısı: 20710.

11 RG Tarihi: 01.06.2005, RG. Sayısı: 25832.

da sözü edilen tanımanın, milletlerarası özel hukuktaki tanımadan farklı bir mahiyete sahip olduğunu da kabul etmek gerekir. Zira, mevzuatımızda ceza mahkemesi kararları açısından, yabancı mahkeme kararının tanınarak doğrudan Türk hukukuna göre sonuç doğurması usulü benimsenmemiş; Türkiye'de infazı gerçekleştirilecek kararın, her durumda Türk mahkemesince verilen karara dayanması öngörülmüştür. Nitekim, 6706 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinde, yabancı devlet mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet kararlarının Türkiye'de infazı amacıyla Türk mahkemelerince bir karar verilmesi aranırken, bu karar *"uyarlama kararı"* olarak adlandırmış olup anılan Kanunda "tanıma kararı"ndan söz edilmemiştir[12].

Yabancı mahkeme kararına dayalı olarak Türk hukukunda geçerli olan hak yoksunluklarının uygulanması, esasen infazın devralınmasının bir başka şeklidir[13]. Adli İşbirliği Kanunu Tasarısında hak yoksunluğunun, infazın devralınması kısmında açık bir şekilde yer almasına karşın, 6706 sayılı Kanun'da bu konunun düzenlenmemiş olması önemli bir eksikliktir[14].

Buna rağmen, infazın devralınmasında olduğu gibi, hak yoksunluğuna ilişkin TCK'nın 17 nci maddesine dayalı olarak alınan kararların da, özünde yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkumiyet hükmünün Türkiye'de hak yoksunluğu şeklinde infaz edilmesi sonucunu doğuran bir tanıma kararı olduğunu ve bu kararın hukuki niteliği itibariyle "uyarlama kararı" özelliği gösterdiğini ifade etmek gerekir.

---

12 6706 sayılı Kanun m.26/5: "İnfazın devrine ilişkin talep, Türk hukukuna göre uyarlama kararı verilmesi için Ankara ağır ceza mahkemesine gönderilir. Mahkemece on beş gün içinde, yabancı devlette verilen mahkûmiyet kararında sübutu kabul edilen fiile, Türk kanunlarına göre verilmesi gereken ceza tayin olunur. Bu suretle belirlenen ceza, yabancı mahkeme kararında tayin edilmiş ceza süresini geçemez. Uyarlama kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilir. Ağır ceza mahkemesi koruma tedbirleri hakkında da karar vermeye yetkilidir".

13 Bu yöndeki değerlendirmemize dayanak olarak, Türk Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu Tasarısında, "Hak yoksunlukları" konusuna, "İnfazın Devralınması" bölümünde 171 inci maddede yer verilmesi gösterilebilir.

14 Tasarının 171 inci maddesi; "(1) Bir hak yoksunluğunu yerine getirilmesi istendiğinde, Türk kanunları aynı suç için hak yoksunluğuna hükmolunmasına izin veriyorsa, hüküm devletinde hükmolunan hak yoksunluğu uygulanır. (2) Hak yoksunluğunun Türk kanunları çerçevesinde yerine getirilmesinin uygunluğu değerlendirilir. (3) Hak yoksunluğunun yerine getirilmesine karar verilirse, hüküm devletinde tespit edilen sınırları aşmamak şartıyla Türk kanunlarının öngördüğü hadler içinde süre ya da tedbiri tayin edilir. (4) Hüküm birden fazla haktan yoksunluğa veya onları kullanmadan yasaklanmaya ilişkin ise, yoksunluk hakların bir kısmına hasredilebilir" şeklindeydi.

Yabancı ceza mahkemesi kararlarının tanınmasına ilişkin açıklamalarımızdan sonra aşağıda, yabancı ceza mahkemesi kararlarının Türk hukukunda doğurduğu hak yoksunluklarının kapsam ve şartları incelenecek, ayrıca hak yoksunluğu uygulanmasına ilişkin verilen kararlara karşı kanun yolu ile hak yoksunluğuna ilişkin kararların tanınması, adli sicile kaydedilmesi, silinmesi ve yasaklanmış hakların iadesi hususlarına temas edilecektir.

II. YABANCI CEZA MAHKEMESİ KARARLARININ TÜRK HUKUKUNDA HAK YOKSUNLUĞU GEREKTİRDİĞİ HALLER

Yabancı mahkûmiyet kararlarının Türk hukukunda tanınmasının en önemli sonucu, bu karar Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektiriyorsa, ilgili kişinin Türkiye'de hak yoksunluklarına tabi tutulacak olmasıdır.

765 sayılı Kanun'da feri ceza olarak kabul edilen hak yoksunlukları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) sisteminde, kişinin kasten işlediği bir suçun kanuni neticesi olarak uygulanan güvenlik tedbiri[15] mahiyetindeki yaptırımlardır[16]. Her ne kadar TCK'da güvenlik tedbirleri arasında düzenlenmiş olsa da, mahkumiyet kararına bağlı olarak ortaya çıkan belirli haklardan yoksunlukları, Türk hukuk doktrininde "fer-i ceza" (ek ceza)[17] olarak nitelendiren görüşler de bulunmaktadır[18].

---

15 Güvenlik tedbiri olarak düzenlenmesine yönelik eleştiriler için bkz. Turhan, Faruk, *Yeni Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme*, Ceza Hukuku Dergisi, Sayı: 4, Ağustos 2007, s.172, 173.

16 Hak yoksunluğu kavramı için bkz. Turhan, Hak Yoksunluğu, s.172 vd.; İçel, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler,* İstanbul 2021, s.741; Akkaş, Ahmet Hulusi, *Bir Güvenlik Tedbiri Türü Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma (Hak Yoksunlukları),* Ankara 2021, s.61 vd.; Arslan, Çetin, *Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi (5352 sayılı Adli Sicil Kanunu md.13/A),* AÜHFD, Cilt: 56, Sayı: 4, Yıl 2007, s.14; Otacı, Cengiz, *Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma,* Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 4, Yıl: 2, Ocak 2011, s.459 vd.; Yılmaz, Zekeriya, *Hak Yoksunlukları ve "Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi" Kurumu Üzerine Bir Değerlendirme,* Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:2, Sayı: 7, Mart 2007, s.87 vd.

17 Fer-i ceza, asli ceza gibi suç karşılığında doğrudan öngörülen ceza olmayıp asli ceza yanında kendiliğinden sonuç doğuran ya da hakim tarafından hükmedilmesi gereken cezalardır. Bkz. Centel, Nur, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri Sistemi,* http://nurcentel.com/makaleler/yenitckyaptirim.pdf (e.t.:13.02.2022), s.2.

18 Bkz. Centel, s.8; Öztürk, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku,* 20. Baskı, İstanbul 2020, s.572; Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara 2018, s.642; Hafızoğulları, Zeki, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanu-

TCK'nın 53 üncü maddesinde, kişinin, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak belirli haklardan yoksun bırakılması öngörülmüştür[19]. Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla kural olarak mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz iken (m.53/2); bazı hallerde hak yoksunluğu, cezanın infazından sonra işlemek üzere belirli sürelerle devam edebilmektedir (m.53/5). TCK'nın 53 üncü maddesinde yer alan hak yoksunlukları, Türk mahkemelerince verilen mahkumiyet kararlarının sonucu olarak uygulanan yoksunluklardır[20].

Yabancı ülkede verilen ve hak yoksunluğu gerektiren mahkûmiyet kararlarının Türkiye'de tanınması ve hukuki etkisini göstermesi, çeşitli müesseseler bağlamında mümkün olabilmektedir. Örneğin

---

nu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı: 1, 2007, s.78, 79; Retornaz, Eylem Aksoy, *Sağlık, Velayet ve Çalışma Hakkı,* 7242 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere İlişkin Değerlendirmeler, Türk Ceza Hukuku Derneği Tarafından Hazırlanan Rapor (25 Haziran 2020), s.53.

19 Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma güvenlik tedbiri, TCK'nın 53 üncü maddesinde; "(1) Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; a) Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten, b) Seçme ve seçilme ehliyetinden, c) Velayet hakkından; vesayet veya kayyımlığa ait bir hizmette bulunmaktan, d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan, e) Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten, Yoksun bırakılır (...)".

20 İçel, s.741 vd.; Hafızoğulları, Zeki, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri,* Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı: 1, 2007, s.93; Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım,* Cilt: II, 11. Bası, İstanbul 1997, s.695 vd.; Centel-Zafer-Çakmut, s.712 vd.; Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,* 17. Bası, Ankara 2021, s.932 vd.; Artuk, M. Emin-Gökcen, Ahmet-Alşahin, M. Emin-Çakır, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler,* Ankara 2021, s.965 vd.; Öztürk-Erdem, s.572 vd.; Koca, Mahmut-Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,* İstanbul 2020, s.648 vd.; Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 22. Baskı, Ankara 2019, s.667 vd.; Özbek, Veli Özer-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,* 9. Baskı, Ankara 2018, s.626 vd.; Demirbaş, s.641 vd.; Zafer, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75,* İstanbul 2015, s.571 vd.; Akbulut, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler,* 7. Baskı, Ankara 2020, s.933 vd.; Ersoy, Yüksel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2002, s.169; Şen, Ersan, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu,* Cilt I (madde 1-140), İstanbul 2006, s.170 vd.; Özen, Mustafa, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler,* Ankara 2019, s.1055 vd.; Akkaş, Ahmet Hulusi, Bir Güvenlik Tedbiri Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma (Hak Yoksunlukları), Ankara 2021, s.61 vd.; Aydın, Hüseyin, *Bir Güvenlik Tedbiri Olarak TBMM Üyeliğinden Yoksun Bırakma*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:3 Sayı:1 Yıl: 2012, 343 vd.; Otacı, s.459 vd.

yabancı devlet mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet kararları, belirli şartların bulunması halinde Türkiye'de infaz edilebilmekte (6706 sk. m.26, 27) ya da yabancı devlet mahkemeleri tarafından hakkında mahkûmiyet kararı verilen ve ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün, belirli şartlar altında cezasının infazı amacıyla Türkiye'ye nakledilmesi mümkün olabilmektedir (6706 sk m.30).

İnfazın devralınması durumunda, Türk mahkemeleri tarafından bir uyarlama yargılaması yapılarak yabancı devlette verilen mahkûmiyet kararında sübutu kabul edilen fiile, Türk kanunlarına göre verilmesi gereken ceza tayin olunmaktadır (6706 sk. m.26/5). Türk mahkemeleri tarafından verilen bu karar, Adli Sicil Kanunu'nun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca adli sicile kaydedilmektedir. Her ne kadar uyarlama kararında, uluslararası açıdan bir adli işbirliği şekli olarak yabancı bir mahkeme kararının infazına yardım söz konusu olmakta ise de; iç hukuktaki anlamı itibariyle bu karar; yabancı mahkeme kararının iç hukukta infazına ve adli sicile kaydedilerek hukuki sonuç doğurmasına imkan sağlayan bir özellik göstermektedir[21].

Bu bağlamda, infazın devrine ilişkin 6706 sayılı Kanun çerçevesinde Türk mahkemesi tarafından verilen uyarlama kararının, yabancı mahkeme kararının iç hukukta infazına imkan sağlayan bir karar niteliği taşıdığı belirtilmelidir. Türk hukukunda hak yoksunlukları (mahkumiyet kararında açıkça zikredilmese de), TCK'nın 53 üncü maddesi uyarınca ceza mahkemesi tarafından verilen mahkumiyet kararının hukuki sonucu olarak ortaya çıktığından; infazın devri kapsamında verilen uyarlama kararında "hak yoksunluklarına" ilişkin ayrıca bir karar alınmasına gerek olmaksızın, mahkumiyet hükmünün yasal sonucu olarak belli haklardan yoksunlukların uygulanabilir hale geldiğini ifade etmek gerekir.

Hükümlünün nakli durumunda ise, bir uyarlama yargılaması öngörülmemiş olup Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 10 uncu maddesindeki[22] prosedür temel alınarak yabancı ülke mah-

21 Bkz. Schomburg, Wolfgang-Lagodny, Otto-Gleß Sabine-Hackner, Thomas, *Internationale Rechtshilfe in Strafsachen,* 5. Auflage, 2012, IRG md.57, kn.3.

22 Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi madde 10: "1) İnfazın devamı halinde, yerine getiren Devlet, hüküm Devleti tarafından belirlenen şekilde hükmün hukukî niteliği ve süresi ile bağlı olacaktır.

kemeleri tarafından verilen mahkûmiyet hükümlerinin Türkiye'de aynen infazı edilmesi usulü benimsenmiştir[23]. Bu ihtimalde, hükümlü, nakil dosyası ile birlikte Cumhuriyet başsavcılığına teslim edilecek ve Cumhuriyet başsavcılığı, infazına başlanan karara ilişkin bilgileri Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne bildirecektir (6706 sk. m.31/1). Kanuna göre, yabancı mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet hükmü, Türk Kanunlarına göre infaz edilecektir (6706 sk. m.31/2).

Hükümlülerin Nakline Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 10 uncu maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca, yabancı mahkeme hükmünün, ceza mahkumiyeti dışında birtakım hak yoksunluklarını içermesi durumunda, bu nitelikteki yaptırımların Türk hukukunda yasal karşılığı bulunduğu müddetçe, nitelik ve süresi göz önünde bulundurulmak kaydıyla Türkiye'de infazının mümkün olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, yabancı mahkeme hükmü, yalnızca ceza mahkumiyetini içermekte ise, hükümlünün nakli durumunda, bu hükmün Türkiye'de doğrudan hak yoksunluklarının uygulanmasına yol açmaması gerektiği kanaatindeyiz. Zira, hak yoksunluğu, Türk hukukunda bir güvenlik tedbiri olduğundan yalnızca mahkeme kararıyla hükmedilebilecek bir yaptırım olup hükümlünün nakli prosedürünün yasal bir sonucu olarak infazı kabil görülmemelidir. Şu halde, hükümlünün nakline karar verildiği durumlarda, kararın Türk hukukuna göre bir hak yoksunluğu gerektirmesi halinde, bu hak yoksunluklarının uygulanabilmesi için, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde Türk mahkemesince bir kararın alınması gerektiği ifade edilebilir. Yine de, 6706 sayılı Kanun'da açık bir düzenleme bulunmadığından, konuyla ilgili yasal bir düzenleme getirilmesinin isabetli olacağı düşüncesindeyiz.

---

2) Bununla birlikte bu mahkûmiyet niteliği veya süresi itibariyle yerine getiren Devlet Kanunu ile bağdaşmıyor ise, veya bu Devletin Kanunu gerektiriyor ise bu Devlet bir mahkeme veya idarî merci kararıyla müeyyideyi aynı nitelikteki bir suç için kendi kanunu tarafından öngörülen bir ceza veya önleme dönüştürebilir. Cezalandırma veya önlem, mümkün olduğu kadar niteliği itibariyle yerine getirilecek mahkûmiyete uygun olacaktır. Tayin olunacak ceza veya tedbir, niteliği ve süresi itibariyle, hüküm Devletinde verilen müeyyideden ağır olmayacağı gibi yerine getiren devlet Kanununda öngörülen azamî miktarı da aşmayacaktır."

23 Turhan, Faruk, *6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası İşbirliği Kanunu'nun Kapsamı ve Genel Hükümleri Hakkında Bir Değerlendirme,* DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C:21, Özel Sayı, 2019, s.3078.

Türkiye'de işlediği suçtan dolayı yabancı ülkede hakkında hüküm verilmiş olan kimse, Türkiye'de yeniden yargılanabilmekle birlikte (m.9), yabancı ülkede işlediği suç dolayısıyla hakkında yabancı ülke mahkemeleri tarafından mahkûmiyet kararı verilen kimsenin, kural olarak Türkiye'de yeniden yargılanabilmesi mümkün olamamaktadır (TCK m.11, 12, 13). Bu kimselerin Türkiye'de yeniden yargılanması mümkün olmadığından, yabancı ülkede hakkında mahkûmiyet hükmü verilen Türk veya yabancı ülke vatandaşının, hakkındaki mahkûmiyet kararının ve buna bağlı olarak ortaya çıkan hak yoksunluklarının Türk hukukuna göre ne şekilde infaz edileceği meselesi ortaya çıkmaktadır[24].

Yabancı ülke mahkemelerince, hakkında mahkûmiyet kararı verilen bir Türk ya da yabancı ülke vatandaşının, infazın devri ya da hükümlünün nakli prosedürü olmaksızın; mahkûmiyet kararına ilişkin infaz süresi henüz tamamlanmadan ya da tamamlandıktan sonra Türkiye'de geldiği durumlarda, Türkiye'de infaz edilemeyen mahkumiyet hükmü, Türk kanunlarına göre bir hak yoksunluğunu gerektiriyorsa, kişinin bu hüküm dolayısıyla Türkiye'de hak yoksunluğuna tabi tutulup tutulamayacağı sorusu gündeme gelmektedir.

Yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkûmiyet hükümlerinin Türkiye'de ortaya koyduğu hukuki sonuçlara ilişkin olarak, 765 sayılı Kanun'un "Yabancı Mahkûmiyet Hükmünün Sonuçları" başlıklı 8 inci maddesinde bir hüküm yer almaktaydı. Maddede; *"Bundan evvelki maddelerde beyan olunan ahvalde ecnebi mahkemeden verilen ve Türk kanunlarına muvafık bulunan hüküm Türk kanununca da gerek aslî ve gerek fer'i olarak hidematı ammeden memnuiyeti veya sair gûna iskatı ehliyeti mucib bir cezayı mutazammın olduğu takdirde, müddeiumuminin talebi üzerine ecnebi memlekette hükmolunan mahrumiyet ve iskatı ehliyet cezaları netayicinin Türkiye'de dahi cari olacağına mahkeme karar verebilir. Müddeiumuminin talebi üzerine mahkemece bir muamele yapılmazdan evvel mahkum dahi ecnebi mahkemesinden verilen hükmün Türkiye mahkemesince yeniden tetkikini talep etmek hakkını haizdir"* denilmekteydi. Bu hüküm sayesinde, Türkiye'de doğrudan infaz kabiliyeti bulunmayan yabancı mahkeme hükümle-

24 Turhan, *6706 Sayılı Cezai Konularda,* s.3076.

rinin, Türk hukuku bakımından doğurabileceği sakıncaların giderilmesi amaçlanmıştı. Düzenlemede, ülkenin egemenlik ve yargılama yetkisinin sonucu olarak, yabancı mahkeme kararının belirli şartlar dahilinde Türk mahkemelerince incelenmesi öngörülmüştü. Böylelikle, kişi hakkında Türkiye'de gerçekleştirilecek infazın, yabancı mahkeme hükmü ile değil, yine Türk mahkemesince verilen karara dayalı şekilde yapılması söz konusu olmaktaydı[25].

Bu konu, 5237 sayılı TCK'nın 17 nci maddesinde; *"Yukarıdaki maddelerde açıklanan hallerde mahkeme, yabancı mahkemelerden verilen ve Türk hukuk düzenine aykırı düşmeyen hükmün, Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirmesi halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verir"* şeklinde düzenlemiştir. Buna göre, yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkûmiyet kararları ile ilgili ortaya çıkan hak yoksunluklarının Türkiye'de geçerli olabilmesi için, Türk Ceza Kanunu'nun 17 nci maddesindeki şartların gerçekleşmesi gerekmektedir[26].

Madde Gerekçesinde konuyla ilgili olarak; *"Hükûmet Tasarısının 16 ncı maddesinde yabancı ülkede verilmiş mahkûmiyet kararına bağlı hak yoksunluklarının Türkiye'deki etkisi düzenlenmiştir. Yürürlükteki kanunun 8. maddesinin tekrarı olan bu hüküm, düzenlemesi itibarıyla adalet esasına göre uygulanabilirliği olan bir hüküm değildir. Gerçekten yabancı bir mahkeme tarafından hükmolunmuş olan cezaya, bu kararın verildiği ülke hukukunda bağ-lanmış olan hak yoksunluklarını esas alan düzenlemeler, sağlıklı bir sonuç vermekten uzaktır. Özellikle her ülkedeki mahkûmiyete bağlı hak yoksunluklarının kapsamının farklı olması çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Nitekim bazı ülkelerde hak yoksunluklarına ayrıca hükmedilmediğinden, bunlar mahkeme kararında belirtilmezler. Bu durum da göstermektedir ki, hak yoksunlukları bakımından yabancı ülke hukukunun esas alınması ülke içinde yeknesak ve adil bir uygulamaya imkan vermemektedir. İşte bu nedenlerledir ki, madde metninde, eşitlik ilkesi gereği olarak, yabancı bir mahkeme tarafından hükmedilmiş olan cezaların, do-*

25 Erem, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku,* C: 1, Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara 1995, s.198.

26 Akkaş, s.199 vd.

ğurduğu hak yoksunlukları bakımından ülkemiz hukukunun dikkate alınması kabul edilmiştir" denilmiştir.

TCK'nın 17 nci maddesi, yabancı mahkemelerden verilen, mahkumiyet kararlarına bağlı olan ya da bağımsız şekilde ortaya çıkan hak yoksunluğuna ilişkin kararların, Türk hukukunda (765 sayılı TCK'da olduğu gibi) doğrudan doğruya hukuki sonuç doğurmayacağını ortaya koymaktadır[27]. Bu düzenleme çerçevesinde, bir kişi hakkında yabancı mahkemeler tarafından verilmiş ve Türk hukuk düzenine aykırı olmayan bir hüküm söz konusu ise ve bu hüküm Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektiriyorsa, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, söz konusu hak yoksunluklarının Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verilecektir.

Aşağıda, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde, yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkumiyet kararlarına bağlı olarak ortaya çıkan hak yoksunluklarının Türkiye'de geçerli olabilmesi için gereken şartlar inceleme konusu yapılacaktır.

III. TÜRK CEZA KANUNU'NUN 17 NCİ MADDESİNİN UYGULANMA ŞARTLARI

1. Maddi Şartlar

A. Suç, Yabancı Ülkede İşlenmiş Olmalıdır

Hak yoksunluğuna ilişkin TCK'nın 17 nci maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için gereken ilk şart, Türk vatandaşı ya da yabancının, yurt dışında bir suç işlemiş olmasıdır. 17 nci maddede yer verilen *"yukarıdaki maddelerde açıklanan hallerde"* ibaresi, maddenin uygulama alanının yabancı ülkede işlenen suçları kapsadığını ortaya koymaktadır. Nitekim, Türkiye'de işlenen suçlarla ilgili Türkiye'nin her zaman yargılama yetkisi bulunmaktadır (TCK m.9).

Türk ya da yabancı ülke vatandaşı hakkında, yabancı mahkemeler tarafından yapılan yargılama sonucunda bir hüküm verilmişse, öncelikle bu kimsenin Türkiye'de yeniden yargılanıp yargılanamayacağının belirlenmesi gerekir. Zira, bir kimsenin herhangi bir mahkumi-

27 Şen, s.52.

yetinin ya da mahkumiyete bağlı hak yoksunluğunun Türkiye'deki adli siciline kaydedilebilmesi, bu hususta Türk mahkemeleri tarafından yapılan bir yargılama sonucunda karar verilmiş olması ya da yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen kararının Türk mahkemeleri tarafından tanınmasına bağlı olacaktır[28]. Bu tanıma, doğrudan TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında verilen karar ile söz konusu olabileceği gibi, infazın devrinin sonucu olarak verilen uyarlama kararı şeklinde de kendisini gösterebilir.

Suçun Türkiye'de işlenmesi durumunda, TCK'nın 8 inci maddesi çerçevesinde Türkiye'nin yargılama yetkisi bulunmaktadır. Bu ihtimalde, kişi hakkında Türkiye'de yargılama yapılabilecek ve Türk mahkemelerinin verdikleri mahkûmiyet kararına bağlı olarak hak yoksunluğu ortaya çıkabilecektir. Bu ihtimalde, TCK'nın 17 nci maddesinin uygulanma imkanı bulunmamaktadır.

Suç, yabancı ülkede işlenmiş ise, bu durumda, TCK'nın 17 nci maddesindeki düzenlemenin uygulama alanı bulabilmesi için, suçun Türk vatandaşı tarafından yabancı ülkede işlenmiş olması gerekmektedir. Zira, suç, Türk vatandaşı isterse tarafından Türkiye'de işlenmiş ve yabancı ülkede hakkında hüküm verilmişse, TCK'nın 9 uncu maddesi gereğince Türkiye'de yeniden yargılanacaktır. Bir kimsenin Türkiye'de yeniden yargılanması durumunda, mahkûmiyet kararına bağlı olarak ortaya çıkan hak yoksunlukları, TCK'nın 53 üncü maddesi çerçevesinde uygulamaya konulacağından, bu durumda 17 nci maddenin uygulanabilirliği söz konusu olmayacaktır[29].

B. Türk Vatandaşı Hakkında Yabancı Ülkede Hüküm Verilmiş Olmalıdır

TCK'nın 17 nci maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için, Türk vatandaşı hakkında yabancı ülke mahkemelerince verilmiş bir hükmün bulunması gerekir[30]. Bu kararın infaz kabiliyetini kazanabil-

28 Arat, s.426; Tütüncübaşı, s.106; Aygül, s.84 vd.; Tarman, s.988; Arslan s.333; Cumalıoğlu, s.432 vd.; Ecemiş, 359 vd.

29 Elmalıca, s.160.

30 Gökcan, Hasan Tahsin-Artuç, Mustafa, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt I (m.1-44),* Ankara 2021, s.291; Elmalıca, Hasan, *Yabancı Ülke Ceza Mahkemelerince Verilmiş Mahkumiyet Kararlarının Hak Yoksunlukları Bakımından Türk Hukukundaki Değeri,* TBB Dergisi, 2019 (141), s.160.

mesi, kesinleşmiş olmasına bağlıdır. Kesinleşmemiş yargı kararları bakımından, 17 nci madde hükmü uygulama alanı bulmaz.

Yabancı ülke vatandaşı hakkında yabancı mahkemeler tarafından verilen ve Türkiye'de yeniden yargılamayı gerektirmeyen kararlar ile ilgili olarak TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde hak yoksunluğunun uygulanması mümkün değildir. Çünkü, hak yoksunluklarının Türkiye'de hukuki sonuç doğurması için adli sicile kaydedilebilir olması şart olup Adli Sicil Kanunu'nun 2 nci maddesinde, hakkında Türk mahkemeleri veya yabancı ülke mahkemeleri tarafından kesinleşmiş ve Türk hukukuna göre tanınan mahkûmiyet kararı bulunan Türk vatandaşları ile Türkiye'de suç işlemiş olan yabancılar ile ilgili adli sicil kaydı tutulacağı belirtilmiştir. Bu sebeple, yabancı mahkemelerce, yabancı ülke vatandaşı hakkında verilen mahkûmiyet hükümleri adli sicile işlenemeyeceğinden, bu kişilerle ilgili Türkiye'de hak yoksunluğu kararı verilemeyecektir.

Hak yoksunlukları, Türk hukukunda mahkûmiyet kararına bağlı olarak ortaya çıkmakta olup yabancı mahkemelerce verilen hükmün, mahkûmiyet hükmü olması gerekmektedir. Yabancı ülke mahkemesince verilen hüküm, mahkûmiyet hükmü dışında bir hüküm ise ve o ülke hukukuna göre, yine de kişinin hak yoksunluğuna tabi tutulması söz konusu olsa dahi, verilen hüküm Türk kanunlarına göre hak yoksunluğu gerektirmediği müddetçe, bu kişinin TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde Türkiye'de bir hak yoksunluğuna tabi tutulması mümkün değildir.

C. Türkiye'nin Yargılama Yetkisi Bulunmamalı ya da Var Olan Yargılama Yetkisi Kullanılmamış Olmalıdır

Yabancı ülkede verilen hükme konu oluşturan fiil ile ilgili olarak, Türkiye'nin yargı yetkisinin bulunmaması gerekmektedir. Suç, Türk vatandaşı tarafından yurtdışında işlenmiş olup Türkiye'nin yargılama yetkisine giren bir durum mevcut ise, bu ihtimalde Türkiye'de yargılama yapılması gerekeceğinden, Türk mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet hükmünün kanuni sonucu olarak TCK'nın 53 üncü maddesindeki hak yoksunlukları uygulanabilecektir. Dolayı-

sıyla bu ihtimalde, TCK'nın 17 nci maddesindeki usulün işletilmesi mümkün değildir[31].

Yabancı ülkede işlenen bir fiil hakkında, yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet kararlarına rağmen, Türkiye'nin yargılama yetkisinin bulunduğu haller bulunmaktadır.

Bunlardan ilki görev suçlarıdır. TCK'nın 10 uncu maddesi uyarınca, yabancı ülkede Türkiye namına memuriyet veya görev üstlenmiş olup da bundan dolayı bir suç işleyen kimse, bu fiile ilişkin olarak yabancı ülkede hakkında mahkûmiyet hükmü verilmiş bulunsa bile, Türkiye'de yeniden yargılanır. Dolayısıyla, hakkında yabancı ülke mahkemeleri tarafından mahkûmiyet hükmü verilmiş olan kişi Türkiye'de bulunduğunda, Türkiye'de yeniden yargılanması gerekecek ve Türk mahkemeleri tarafından yapılan yargılama sonucunda mahkûmiyet kararı verildiği takdirde, kişi, TCK'nın 53 üncü maddesi çerçevesinde hak yoksunluklarına tabi tutulabilecektir[32].

TCK'nın 11 inci maddesi, Türk vatandaşı tarafından yabancı ülkede işlenen suç dolayısıyla, Türk vatandaşının Türkiye'de hangi şartlar altında yargılanabileceğini düzenlemektedir. Buna göre bir Türk vatandaşı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı bir yıldan az olmayan hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye'de kovuşturulabilirliğin bulunması koşulu ile Türk kanunlarına göre cezalandırılacaktır. Bu düzenleme uyarınca, Türk vatandaşı hakkında yabancı ülkede hüküm verilmiş ve kesinleşmişse, (TCK'nın 13 üncü maddesinde yazılı suçlardan verilen hükümler hariç olmak üzere) Türk vatandaşı hakkında Türkiye'de yargılama yapılamayacaktır.

Yurt dışında suç işleyen Türk vatandaşı, bu suç dolayısıyla yabancı ülkede yargılanmamış ise, Türkiye'de bulunduğu sırada hakkında TCK'nın 17 nci maddesi hükümlerinin uygulanması mümkün değil-

31 Aksan, Murat, Ceza Mahkûmiyetine Bağlı Hak Yoksunlukları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya 2007, s.239; Elmalıca, s.160.

32 Elmalıca, s.161.

dir. Bu kişi hakkında Türkiye'de yargılama yapıldıktan sonra mahkûmiyet kararı verilirse, 53 üncü madde çerçevesinde hak yoksunlukları uygulanabilir.

TCK'nın 12 nci maddesinin 1 inci fıkrasına göre, bir yabancı tarafından, TCK'nın 13 üncü maddesinde yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suç, yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlendiği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, yabancı mahkemece mahkûm edilmiş olması halinde dahi, Türkiye'de yargılama yapılabilecek ve Türk kanunlarına göre cezalandırılabilecektir. Bu ihtimalde de, yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır. Adalet Bakanı tarafından, yabancı hakkında, Türkiye'de yeniden yargılama yapılması isteminde bulunulmadığı takdirde, yabancı hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş ve hak yoksunluğu gerektiren mahkûmiyet kararı ile ilgili olarak TCK'nın 17 nci maddesi uygulama alanı bulamayacaktır. Zira, 17 nci maddenin uygulanabilmesi için, hükümlünün Türk vatandaşı olması gerekmektedir.

TCK'nın 13 üncü maddesi uyarınca, yurt dışında, yabancı veya Türk vatandaşı tarafından işlenen işkence (m.94, 95), çevrenin kasten kirletilmesi (m.181), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti (m.188), uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (m.190), parada sahtecilik (m.197), para ve kıymetli damgaları imale yarayan araçların üretimi ve ticareti (m.200), mühürde sahtecilik (m. 202), fuhuş (m.227), deniz, demiryolu veya havayolu ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması (m.223, fıkra 2, 3) ya da bu araçlara karşı işlenen zarar verme (m.152) suçlarından dolayı, yabancı ülkede yargılama yapılmış ve mahkumiyet hükmü verilmiş ise, Türkiye'de yeniden yargılama yapılamayacaktır[33]. Bu sebeple, anılan suçlar dolayısıyla yalnızca Türk vatandaşı bakımından verilen yabancı mahkeme hükmü uyarınca ortaya çıkan hak yoksunluklarına, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde Türkiye'de geçerlilik tanınması mümkün olabilecek; yabancı ülke vatandaşları bakımından hak yoksunluğuna ilişkin hükümler uygulanamayacaktır.

33 Öztürk-Erdem, s.108. Evrensellik ilkesi kapsamında yer alan bu suçların özelliği ve Türkiye'de yargılanma şartları konusunda bkz. Turhan, *Evrensellik İlkesi,* s.202 vd.

TCK'nın 13 üncü maddesinde yazılı olan suçlardan, TCK'nın İkinci Kitap, Birinci Kısım altında yer alan suçlar ile İkinci Kitap, Dördüncü Kısım altındaki Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Bölümlerde yer alan suçların vatandaş veya yabancı tarafından, yabancı ülkede işlenmesi sebebiyle, yabancı ülke mahkemelerince mahkumiyet hükmü verilmiş olması ihtimalinde, bu suçlarla ilgili olarak Adalet Bakanının talebiyle Türkiye'de yeniden yargılama yapılması mümkündür. Adalet Bakanının talepte bulunmaması durumunda, yabancı mahkeme tarafından Türk vatandaşı hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün, 17 nci madde çerçevesinde Türkiye'de uygulanabilir olan hak yoksunluklarına geçerlilik tanınabilecektir.

D. Yabancı Mahkeme Tarafından Verilen Hüküm, Türk Kanunlarına Göre Bir Hak Yoksunluğunu Gerektirmelidir

TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında, yabancı ülkede işlenen suç nedeniyle, Türkiye'de suçun esasına dair bir yargılama ya da değerlendirme yapılması mümkün olmayıp yalnızca yurtdışında işlenen suçtan dolayı yabancı ülkede verilen hükmün, Türkiye'de hak yoksunluğu doğurup doğurmadığı incelenebilmektedir[34].

Bu çerçevede, 17 nci madde kapsamında hak yoksunluğuna karar verilebilmesi için, yabancı ülke mahkemesi tarafından verilen hükmün, Türk kanunlarına göre bir hak yoksunluğunu gerektirmesi şarttır. Yabancı mahkeme kararının hak yoksunluğu gerektirip gerektirmediği, yalnızca TCK'nın 53 üncü maddesindeki şartlar çerçevesinde değerlendirilmeyecek, özel kanunlardaki hak yoksunlukları da dikkate alınacaktır[35]. Dolayısıyla, bu hak yoksunluklarının Türk Ceza Kanunu'nda yer alması gerekmeyip özel kanunlarda yer alan bir hak yoksunluğu olması da mümkündür[36].

Yabancı ülke mahkemesince verilen hüküm, Türk hukuku bakımından bir hak yoksunluğu gerektirmediği takdirde, TCK'nın 17 nci maddesi uygulama alanı bulamayacaktır.

34 Elmalıca, s.161.
35 Krş. Gökcan-Artuç, s.291; Elmalıca, s.164.
36 Elmalıca, s.164.

765 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinde; *"ecnebi memlekette hükmolunan mahrumiyet ve iskatı ehliyet cezaları netayicinin Türkiye'de dahi cari olacağına mahkeme karar verebilir"* denilmek suretiyle, yabancı mahkeme kararının hak yoksunluğunu gerektirmesi durumunda, bu yoksunlukların Türkiye'de geçerli olmasına mahkemece karar verilebileceği kabul edilmişti. Ancak yabancı ülke mahkemesi tarafından hak yoksunluğuna karar verilen hallerde, bu hak yoksunluklarının Türk hukuk düzenine her zaman uygun düşmesi söz konusu olamamaktaydı. Diğer taraftan, bazı yabancı mahkeme kararlarında hak yoksunluğuna açıkça hükmedilmediği durumlarda, bu karar dolayısıyla Türkiye'de hak yoksunluğunun uygulanabilmesi mümkün olamamakta ve bu durum adaletsiz birtakım sonuçlara sebebiyet vermekteydi. Dolayısıyla, bu konuda yabancı mahkeme kararının ve yabancı ülke hukukunun dikkate alınması pek çok sakıncayı beraberinde getirmekteydi[37].

5237 sayılı TCK'nın 17 nci maddesinde ise, hak yoksunluğu bakımından Türk kanunlarının göz önünde bulundurulması kabul edilerek bu konudaki sakıncalar bertaraf edilmiştir. Buna göre, yabancı ülke mahkemesince verilen hükümde, hak yoksunluğu kararı verilmiş olması şart olmadığı gibi, yabancı ülke mevzuatına göre verilen hükmün yasal sonucu olarak hak yoksunluğunu gerektirmesi de gerekmemektedir. TCK'nın 17 nci maddesinin uygulanması bakımından önemli olan, yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün, Türk kanunlarına göre bir hak yoksunluğu gerektirmesidir[38]. Madde gerekçesinde de bu hususa *"yabancı bir mahkeme tarafından hükmedilmiş olan cezaların, doğurduğu hak yoksunlukları bakımından ülkemiz hukukunun dikkate alınması kabul edilmiştir"* denilerek işaret edilmiştir.

Şüphesiz, ülkemiz mevzuatında ceza mahkumiyetinin yasal sonucu olarak, hiçbir suç ayrımı gözetilmeksizin otomatik şekilde uygulanması kabul edilen hak yoksunluklarının (m.53), işlenen suçla ilgisiz olduğu hallerde, temel hak ve hürriyetlere ölçüsüz müdahale oluşturduğu bir gerçektir[39]. Kişilerin, suç ayrımı, suçun ağırlığı ya

37 Elmalıca, s.162.
38 Elmalıca, s.161.
39 Bkz. Retornaz, s.53, 54.

da suçla irtibatı gözetilmeksizin otomatik şekilde herhangi bir suçtan mahkûmiyet dolayısıyla çeşitli hak yoksunluklarına tabi tutulması, ceza yaptırımı dışında ikinci bir defa cezalandırılması sonucunu doğurabilmekte; ayrıca bu uygulama failin tehlikelilik halinin ortadan kaldırılması amacına özgülenen güvenlik tedbirlerinin mahiyeti ile de bağdaşmamaktadır[40]. Yasal düzenleme gereği, hak yoksunluklarına ilişkin bu uygulama, birçok durumda velayet hakkı, seçme ve seçilme hakkı, kamu hizmetinde görev yapma hakkı gibi haklar bakımından orantısız müdahale oluşturabilmekte ve hak ihlallerine sebebiyet verebilmektedir.

Nitekim örneğin, Anayasa Mahkemesi, TCK'nun 53 üncü maddesi uyarınca, kişinin cezaevinde olup olmadığına bakılmaksızın hükümlülerin kasten işledikleri suç dolayısıyla seçme hakkından yoksun bırakılmasının, demokratik toplum düzeninde gerekli olmayan ölçüsüz bir sınırlama niteliğinde olduğunu kabul ederek çeşitli hak yoksunlukları yönünden iptal kararı vermiştir[41]. Yine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin 8 inci maddesi kapsamında koruma altına aldığı "velayet hakkı" ile ilgili verdiği kararlarda, çocuğun üstün yararı ilkesini göz önünde bulundurarak hükümlünün ceza mahkûmiyetinin sonucu olarak velayet hakkından yoksun kılınmasında, suçun niteliğinin ve işlenen suçun velayet hakkına ilişkin konularla bağlantılı olmasını kriter olarak benimsemektedir[42]. Mahkeme, velayet hakkına yönelik kısıtlanmanın suçla hiçbir ilgisinin olmadığı hallerde, Sözleşmenin 8 inci maddesinin ihlal edildiğini kabul etmektedir[43].

AİHM'in, hak yoksunluklarına ilişkin kabul ettiği bu kriterlerin ve benimsediği uygulamanın, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde geçerlilik tanınacak hak yoksunlukları bakımından da göz önünde bulundurulması gerektiği açıktır. Bilhassa, 17 nci maddenin uygulandığı hallerde, fiilin işlendiği yer ve mahkumiyet kararının verildiği ülke ile hak yoksunluklarının geçerli olduğu ülkenin farklı olması,

40 Bu yöndeki eleştiriler için ayrıca bkz. Turhan, *Hak Yoksunluğu,* s.172, 173.

41 Bkz. AYM., 08.10.2015, 2014/140, 2015/85.

42 Bkz. AİHM, Johansen/Norveç, 17383/90, 07.08.1996; AİHM, Gnahore/Fransa, 40031/98, § 59, 19.09.2000; AİHM, Sabou et Pircalab /Romanya, 46572/99, 28.09.2004, § 48; AİHM. Calmanovici/Romanya, 42250/02, 01.07.2008. Bkz. Retornaz, s.54.

43 Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Retornaz, s.53, 54.

"işlenen suç ile yoksun kılınan hak arasında ilgi bulunması kriteri"-nin çoğu zaman sağlanamaması sonucunu doğurabilecektir. Yurt dışında işlediği suç dolayısıyla cezasının tamamı ya da bir bölümü infaz edilmiş olan kimselerin, bizatihi Türkiye'de bulunması sebebiyle (17 nci madde uyarınca), ilave bir kriter aranmaksızın belirli bir süre daha hak yoksunluğuna tabi tutulması, tehlikeliliğin ortadan kalmasına ya da önemli ölçüde azalmasına rağmen, bu kişiler hakkında ölçüsüz bir yaptırımın uygulanması sonucunu doğuracak; bu durum temel haklara yönelik ihlalin boyutunu arttıracaktır.

Kanaatimizce, TCK'nın 53 üncü maddedeki hak yoksunluklarına tabi tutulma şartlarının, sözü edilen kriterler çerçevesinde gözden geçirilmesi, yalnızca 53 üncü maddenin bakımından değil, 17 nci madde kapsamında ortaya çıkabilecek hak ihlallerinin önlenmesi bakımından da oldukça önemlidir. Bununla birlikte, mevcut düzenleme değişmediği müddetçe, 17 nci maddenin uygulanması bakımından, yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün, Türk kanunlarına göre bir hak yoksunluğu gerektirmesi dışında, başka bir kriterin göz önünde bulundurulması mümkün gözükmemektedir.

Yabancı ülke mahkemelerince verilen hükmün, beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, davanın reddi, davanın düşmesi şeklinde olması halinde, bu hüküm çeşitleri Türk hukukunda herhangi bir hak yoksunluğu gerektirmediğinden, bu ihtimalde 17 nci maddenin uygulanabilirliği bulunmamaktadır.

Yabancı ülke mahkemelerince verilen hüküm bir mahkumiyet hükmü ise, TCK'nın 53 üncü maddesi uyarınca bu hüküm hak yoksunluklarının uygulanmasını gerektirebilir. Hukukumuzda kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrildiğinde (TCK m.50), kişi hak yoksunluklarına tabi tutulmamakla birlikte, TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında savcılık tarafından yapılan talep yalnızca hak yoksunluklarının uygulanmasına ilişkin olduğundan, hükmün kısa süreli hapis cezası olması ihtimalinde, mahkemenin hükmü seçenek yaptırımlara çevirme yetkisinin bulunmadığı ifade edilmelidir. Bu sebeple, yabancı mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararının kısa süreli hapis cezası olması durumunda da, kişi hakkında hak yoksunluğunun uygulanabileceği söylenebilir. Nitekim, Türk hukukunda, hapis cezasının uzun ya da kısa olması arasında fark

gözetilmeksizin, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak, kişinin belirli haklardan yoksun bırakılması kabul edilmiştir (TCK m.53/1).

Diğer taraftan, yabancı mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet hükmünün yurt dışında infaz edilmiş olması, infazına başlanmış olması ya da infazın tamamlanmış olması gerekmez. Bu noktada önemli olan, mahkûmiyet hükmünün hukuken varlığı ve Türk hukukuna göre belirli bir haktan yoksunluğu gerektirmesidir.

Türk hukukunda, hak yoksunlukları kural olarak infaz süresince uygulanabilir olmakla birlikte (TCK m.53/2), infaz sonrası süreçte de etkisini gösteren hak yoksunlukları bulunmaktadır (TCK m.53/5). Özellikle, özel birtakım kanunlarda, belirli mesleklerin yapılabilmesi için ceza mahkumiyetine ilişkin özel şartlara yer verilebilmektedir[44]. Bu durumda, infazın sona erip ermemesi yalnızca 53 üncü maddedeki hak yoksunlukları açısından önemli hale gelmekte olup özel kanunlarda yer alan birtakım hak yoksunluklarının uygulanabilirliği devam edebilmektedir.

Yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün, Türk hukukuna göre hak yoksunluğunu gerektirip gerektirmediği hususunda bazı

44 Örneğin 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5 inci maddesinde, avukatlık mesleğine kabul isteminin reddini gerektiren haller arasında; "Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı iki yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmak" sayılmıştır. Yine 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48 inci maddesinde, devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartlar arasında; "Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak" sayılmıştır.
Anayasa'nın 76 ncı maddesinde, milletvekili seçilebilmek için aranan şartlara yer verilmiş olup maddenin 2 nci fıkrasında; "taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, Resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler" denilmektedir. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Turhan, Faruk, *Anayasa ve Milletvekili Seçim Kanununa Göre Seçilmeye Engel Suç ve Cezaların Yeni Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi,* EÜHFD., C. XI, S. 1–2 (2007), s.60 vd.

hallerde tereddüt yaşanabilir. Özellikle yabancı mahkeme tarafından mahkumiyet kararının denetimli serbestlik şeklinde uygulanmasına karar verilmiş ise, bu ihtimalde denetimli serbestlik kararının hukuki niteliğinin incelenerek Türk hukukunda hak yoksunluğu gerektirip gerektirmediğinin ortaya konulması gerekir. Kanımızca, yabancı mahkeme hükmünün hukuki niteliğinin belirlenmesinde, yabancı ülke kanununun ve kararın o ülkenin hukuk düzeninde doğurduğu hukuki sonuçların da göz önünde bulundurulması yerinde olacaktır.

Kişi hakkında verilen denetimli serbestlik kararına konu fiilin, Türk kanunlarına göre suç oluşturmaması ve Türkiye'de kovuşturulabilir olmaması halinde, Türkiye'de yeniden yargılama yapılmasının mümkün olmadığı ifade edilmelidir. Kişi hakkında yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen denetimli serbestlik kararının, Türk hukukunda sonuç doğurabilmesi, bu kararın kişinin Türkiye'deki adli siciline işlenebilmesi, ancak Türk Mahkemesi tarafından yabancı mahkeme kararıyla ilgili TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında verilecek olan bir karar ile mümkün olabilecektir.

Yabancı ülke mahkemesi tarafından verilen karar, mahkûmiyet kararı yerine verilen ya da mahkumiyet kararından çevrilen denetimli serbestlik kararı ise, denetimli serbestliğin Türk Hukukunda çeşitli karar türleri bünyesinde uygulanabilmesi sebebiyle, yabancı mahkeme hükmünün Türk hukukundaki karşılığının tespit edilmesine ihtiyaç duyulacaktır.

Kişi hakkında, fiilin sabit görülmesi sebebiyle böyle bir karar verilmiş, hapis cezası kısmen ya da tamamen infaz edilmiş ya da hiç infaz edilmemişse, bu kararın Türk hukukundaki karşılığı ile ilgili iki ihtimal üzerinde durulması gerekecektir.

Bunlardan ilki hapis cezasına mahkûmiyetin hukuki sonuçlarının ortaya çıktığı ve ancak denetim süresinin sorunsuz geçirilmesinin, infazın tamamlanması sonucunu doğurduğu Türk Ceza Kanunu'nun 51 inci maddesindeki *"hapis cezasının ertelenmesi"* kararıdır. Hapis cezasının ertelenmesi, bir mahkûmiyet kararının hukuki sonuçlarını doğurur, sadece hükümlünün cezası, cezaevinde infaz edilmez, kişi infaz süresini dışarıda denetimli serbestlik altında geçirir. Mahkûmi-

yet hükmü, adli sicile işlenir ve hak yoksunlukları dâhil olmak üzere tüm hukuki sonuçlarını doğurur[45].

Kişi hakkında yabancı ülkede verilen hükmün, Türk hukuk sistemindeki karşılığının "hapis cezasının ertelenmesi" olduğunun belirlenmesi halinde, bu kararın Türk hukuk düzenine aykırı olmadığı kabul edilirse, kişi hakkındaki hapis cezasına mahkumiyet dolayısıyla, Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verilecek, bu çerçevede cezanın infazının tamamlanmasına kadar örneğin "sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden yasaklanmasına" (m.53) karar verilebilecektir. İnfazın süresinin sona ermiş olması ihtimalinde dahi, kişi, özel kanunlarda yer alan (örn. 1136 sk m.5, 657 sk. m.48) hak yoksunluklarına tabi tutulması gerektiğinden, bu hak yoksunluklarına hukuken geçerlilik tanınabilmesi için, yine TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde karar alınması gerekecektir.

İkincisi ise, hapis cezasına mahkûmiyetin hukuki sonuçlarının ortaya çıkmadığı ve denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hükmün ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararının verilmesi ile sürecin sonlandığı *"hükmün açıklanmasının geri bırakılması"* kararıdır. Kişi hakkında, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231 inci maddesi çerçevesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde, kişi hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün hukuki sonuçları doğmaz. Kişi hakkında belirlenen denetim süresi sorunsuz geçirilirse, dava düşer ve kişi hiç suç işlememiş gibi kabul edilir, hak yoksunlukları ortaya çıkmaz, adli sicilde herhangi bir mahkûmiyet hükmü kaydı yer almaz[46].

---

45 Ertelemenin hukuki sonuçları hakkında bkz. Turhan, Faruk, *Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar,* EÜHFD, C. X, S. 3-4, (2006), s.39 vd.; Hafızoğulları, s.88; Yıldırım, Zeki, *Türk Hukukunda Hapis Cezasının İnfazının Ertelenmesi,* Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 34, Ağustos 2017, s.57 vd.; Denizhan, Hüseyin, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Erteleme Kurumu Üzerine Bir İnceleme,* TBB Dergisi, Sayı 65, 2006, s.245.

46 Yıldırım, Akif, *Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi,* Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 11, Haziran 2018, s.437; Gürühan, Caner, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi,* TBB Dergisi, 2014 (111), s.142; Dursun, Eser, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Teorik Bir İnceleme,* Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 26, Aralık 2014, s.145 vd.

Denetimli serbestlik kararına temel oluşturan hapis cezasına mahkûmiyet kararının, hukuken sonuç doğurmayan ve denetim süresinin sorunsuz geçirilmesiyle kararın tüm neticelerinin ortadan kalktığı "hükmün açıklanmasının geri bırakılması" mahiyetinde bir karar olduğu kabul edildiği takdirde, bu mahkûmiyet kararı Türkiye'de de hukuki sonuç doğurmayacak, bir hak yoksunluğuna sebebiyet vermeyecek ve TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde bir karar alınmasını gerektirmeyecektir.

E. Yabancı Mahkeme Tarafından Verilen Hüküm, Türk Hukuk Düzenine Aykırı Düşmemelidir

TCK'nın 17 nci maddesindeki prosedürün işletilebilmesi için, yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün, Türk hukuk düzenine aykırı düşmemesi gerekmektedir. Hukuk düzeni bir bütün olduğundan, bu şartın, yalnızca maddi ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku kuralları ile sınırlı olarak anlaşılmaması gerekir. Bu bağlamda, hükmün Türk hukuk düzenine aykırı olup olmadığının belirlenmesinde hukukun evrensel ilkeleri, Türk hukukunun şekli kaynaklarında (Anayasa, kanun, yönetmelik vb.) yazılı olan kurallar ve yargı organlarının yerleşik uygulamaları bir bütün olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Yabancı mahkemenin hükmüne esas teşkil eden fiilin Türk kanunlarına göre suç oluşturmaması (TCK m.2), fiilin ağırlığıyla orantısız bir yaptırıma hükmedilmesi (TCK m.3) durumunda, yabancı mahkeme hükmünün Türk hukuk düzenine aykırı düştüğü kabul edilmelidir[47]. Yabancı mahkeme tarafından verilen mahkumiyet hükmü, ceza sorumluluğunun şahsiliği, kusur ilkesi gibi Türk hukukunda da geçerli olan ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı bir şekilde verilmiş ise; yine ceza muhakemesinin temel ilke ve kurallarına aykırı olacak şekilde Türk hukukuna göre hukuka aykırı kabul edilen bir yöntemle elde edilen delillere dayalı olarak bir mahkumiyet hükmü verilmiş ise, sanığa savunma hakkı tanınmamışsa, şüpheden sanık yararlanır ilkesi uygulanmamışsa, kişinin kendisini suçlayıcı bir beyanda bulunmaya zorlanamaması ilkesine riayet edilmeden

47 Aksan, s.240; Gökcan-Artuç, s.291.

mahkumiyet hükmü kurulmuş ise, yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkumiyet hükmünün Türk hukuk düzenine aykırı olduğu kabul edilmelidir.

Yabancı mahkeme kararında böyle bir durumun varlığı tespit edildiği takdirde, diğer şartları bulunsa dahi, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde kişi hakkında hak yoksunluğu uygulanmasına karar verilemeyecektir.

2. Usule İlişkin Şartlar

A. Yabancı Ülkenin Bildirimi Olmalıdır

TCK'nın 17 nci maddesinde ve Adli Sicil Kanunu'nda (m.4/1-(f), yabancı mahkemeler tarafından bir Türk vatandaşı hakkında verilen ceza mahkumiyetlerine ilişkin hükümler neticesinde, iç hukukta yapılacak işlemler ve yabancı mahkeme kararlarının tanınması için izlenecek usul belirtilmiş ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasının Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemelerce yerince getirilmesi öngörülmüştür.

Bununla birlikte, söz konusu mevzuat hükümlerinde yabancı mahkemelerin ceza hükmüne ilişkin kararların Türkiye'ye nasıl intikal edeceği ve tanıma işleminin nasıl başlayacağı ile ilgili hükümlere rastlanmamaktadır. Dolayısıyla, bu hususun ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalara göre belirlenmesi gerekmektedir.

Bu hususta, Türkiye'nin taraf olduğu "Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi"[48] bulunmakta olup bu Sözleşmenin onaylanması ve uygulanmasına ilişkin 2081 sayılı Kanun, 01.03.1977 tarihinde kabul edilmiştir[49].

---

48 Sözleşmeye taraf devletler şu şekildedir: "Almanya, Andora, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İngiltere (Birleşik Krallık), İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Karadağ, Letonya, Litvanya, Lihteştayn, Lüksemburg, Macaristan, Makedonya, Malta, Moldova, Monako, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan.

49 Bu kanun, 13.03.1977 tarih ve 15877 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme hakkında genel bilgiler için bkz. Kunter, Nurullah, Ana Çizgileriyle Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi, İstanbul Hukuk Mecmuası,1970 Cilt: 36 - Sayı: 1-4, s.79 vd.

Sözleşmenin, 1 inci maddesinde hak yoksunluğu yerine "yasaklamalar" kavramı kullanılmış olup bu kavram, *"herhangi bir haktan yoksunluğu veya onu kullanamama, herhangi bir şeyi yapmaktan yasaklanma veya yapma yeteneğini kaybetme"* şeklinde tanımlanmıştır. Hürriyeti bağlayıcı cezalar ile adli para cezaları dışında, sadece yasaklamaların yerine getirilmesine ilişkin hükümlere de sözleşmede yer verilmiş olup Sözleşmenin 49 uncu maddesinde; *"1. Bir yasaklamanın yerine getirilmesi istendiğinde, istenilen Devlet kanunu aynı suç için yasaklamaya hükmolunmasına cevaz veriyorsa, isteyen Devlette hükmolunan yasaklamanın istenilen Devlette tesirini göstermesi kabul edilir. 2. Başvurulan mahkeme, yasaklamanın kendi Devletinin ülkesinde yerine getirilmesinin uygunluğunu serbestçe değerlendirir"* hükmüne yer verilmiştir[50].

Sözleşmenin 3 üncü maddesinde; *"Sözleşen Devletlerden her biri, bu Sözleşmede belirtilen hallerde ve belirtilen şartlarla, bir diğer Sözleşen Devlette verilen ve orada yerine getirilebilir olan bir müeyyideyi yerine getirme yetkisine sahiptir. Bu yetki, ancak Sözleşen diğer Devlet tarafından yerine getirilmenin istenmesi üzerine kullanılabilir"* denilmektedir.

İki ülke arasında bu konuda anlaşma bulunması durumunda, bu anlaşma hükümlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti arasında "Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Ceza Yargılarının Yerine Getirilmesine İlişkin Anlaşma"[51] mevcut olup bu anlaşma Anayasa'nın 90/5 ıncı maddesi gereği kanun hükmü değeri taşımaktadır.

Söz konusu anlaşmanın, hükümlerin uygulanmasına ilişkin 12 nci maddesinde *"bir ceza yargısının tanınması ve yerine getirilmesi*

50 Yasaklamaların yerine getirilmesine ilişkin olarak Sözleşmenin 50 inci maddesinde; "1. Mahkeme yasaklamanın yerine getirilmesine karar verirse, isteyen Devlet, ceza yargısında tespit edilen sınırları aşmamak şartı ile, kendi kanunun öngördüğü hadler içinde süreyi tayin eder. 2. Yasaklama birden fazla haktan yoksunluğu veya onları kullanmadan yasaklanmaya ilişkin ise, mahkeme yasaklamayı hakların bir kısmına hasredebilir" denilmektedir.

51 Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında 06.07.1979 tarihinde Ankara'da imzalanan, 10.11.1980 tarih ve 17132 sayılı Resmi Gazete ile onaylanan Ceza Yargılarının Yerine Getirilmesine İlişkin Anlaşma" 11.20.1980 tarih ve 17166 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

isteminde bulunmak, İsteyen Devlet'in yetkili makamına ait olacaktır" denilmektedir. Bu bakımdan, örneğin Amerika Birleşik Devletleri mahkemeleri tarafından verilen bir ceza hükmünün, Türkiye'de hukuki geçerliliğinin olabilmesi ve TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında kişi hakkında hak yoksunluğuna karar verilebilmesi için, Amerika Birleşik Devletleri'nin yetkili makamlarının[52] bu hususta bir istemde bulunması gerekir.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi'ne intikal eden bir olayda da, hükmü veren Bulgaristan ülkesi ile Türkiye arasında, "Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi" çerçevesinde hak yoksunluğuna ilişkin taleplerin İsteyen Devlet tarafından (Bulgaristan) yapılması üzerine, bu talebin Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından Cumhuriyet Başsavcılığı'na iletildiği ve bunun üzerine Cumhuriyet savcısının TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde mahkemeden bu konuda istemde bulunduğu görülmektedir[53].

Öte yandan, TCK'nın 17 nci maddesinde, yabancı devlet tarafından hak yoksunluğu uygulanmasına ilişkin açık bir istemin varlığından söz edilmemiştir. Yabancı devletin mahkumiyet kararlarını bildirdiği, bununla birlikte açıkça hak yoksunluğunun uygulanması yönünde bir istemde bulunmadığı durumlarda ne şekilde hareket edilmesi gerektiği üzerinde de durulmalıdır.

Türkiye'nin tarafı olduğu, Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi'nin 22 nci maddesinde; *"Âkit Taraflardan her biri, diğer Taraf tebalarına ilişkin olup adlî sicile kaydedilmiş bulunan cezaî hükümler ve sonraki tedbirler hakkında ilgili Tarafa bilgi verir. Adalet Bakanlıkları bu bilgileri yılda en az bir kere birbirlerine göndereceklerdir. Bahis konusu kişinin iki veya daha çok Akit Taraf tebası addedilmesi halinde, bu bilgi, kişi, ülkesinde mahkûm olduğu Tarafın tabiiyetini taşımıyorsa, ilgili Taraflardan her birine verilir"* hükmüne yer verilmiştir.

Bu sözleşme hükümleri çerçevesinde, sözleşmeye taraf ülkenin, adli sicile kaydedilmiş bir mahkûmiyet ya da tedbiri bildirmesi ye-

52 Sözleşmenin 11 inci maddesinde, bu hususta yetkili makamın Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı olduğu belirtilmiştir.

53 Yarg. 12. CD., 01.06.2015, 2014/13412, 2015/9384.

terli olup TCK'nın 17 nci maddesinin uygulanabilmesi bakımından, hak yoksunluğunun uygulanmasına ilişkin açık bir istemin şart koşulmaması sebebiyle, yalnızca mahkumiyet kararının bildirilmesi durumunda da, TCK'nın 17 nci maddesindeki usulün takip edilebileceği ve diğer şartları da mevcutsa kişi hakkında hak yoksunluğuna hükmedilebileceği kanaatindeyiz.

Sözleşme hükümleri uyarınca devletlere mahkûmiyet hükümlerini bildirme yükümlülüğü getirildiğinden, Adalet Bakanlığına bildirilen bu mahkumiyetlerin gereğinin yapılmasını sağlamak da Adalet Bakanlığının görev alanına girmektedir. Dolayısıyla Adalet Bakanlığı, yabancı devletin yaptığı bildirimi, ilgili Başsavcılığa iletilecektir. Adalet Bakanlığı, yabancı devlet tarafından yapılan bu bildirimleri, ilgili Başsavcılıklara gönderecek ve bundan sonraki adli süreç Başsavcılık tarafından yürütülecektir. Diğer taraftan, yabancı devlet tarafından hak yoksunluğunun uygulanması talep edildiğinde, Ceza Yargılarının Uluslararası Değeri Sözleşmesi uyarınca, Bakanlığın, işlem sonucu hakkında yabancı hükümete bilgi vermesi gerekecektir.

B. Cumhuriyet Savcısı İstemde Bulunmalıdır

Yabancı ülke mahkemelerince verilen hüküm ile ilgili olarak kişi hakkında TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde hak yoksunluğu kararının verilebilmesi için, Cumhuriyet savcısının bu konuda istemde bulunması gerekmektedir. Davasız yargılama olmaz ilkesi uyarınca, Cumhuriyet savcısının istemi olmaksızın, hak yoksunluğuna karar verilebilmesi mümkün değildir[54].

Adalet Bakanlığı tarafından, ilgili Devlete ait talep yazısının Başsavcılığa gönderilmesi üzerine, bu taleple ilgili muhabere kaydı verilecektir. Muhabere kaydı, diğer kayıtlara işlenmesi gerekmeyen; Cumhuriyet başsavcılığı, mahkeme veya diğer mercilerden gelen ya da bu mercilere gönderilen evrakın işlendiği kayıttır. Bu kayıt; sıra numarası, evrakın tarih ve numarası, gönderilen veya gönderen merci, geliş ve gönderilme tarihi, evrakın özeti, gidiş tarihi ile düşünceler sütunlarından oluşur[55].

54 Aksan, s.240; Elmalıca, s.164; Gökcan-Artuç, s.291.

55 Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve

Cumhuriyet savcısı, muhabere kaydına alınan bu talebi değerlendirecek ve şartların oluştuğunu değerlendirdiği takdirde, görevli ve yetkili mahkemeye başvurarak ilgili kişi hakkında TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında hak yoksunluğuna karar verilmesini talep edecektir.

C. Mahkeme Tarafından Hak Yoksunluğuna Karar Verilmelidir

765 sayılı Kanun'da "mahkemenin karar verebileceğinden" söz edilerek hak yoksunluğuna ilişkin hükümlerin uygulanmasının Cumhuriyet savcısı tarafından talep edilmesi üzerine, mahkemenin bu hususta takdir yetkisine sahip olduğu kabul edilmişti[56]. TCK'nın 17 nci maddesi uyarınca ise, mahkeme, hak yoksunluğunun uygulanmasına ilişkin şartların mevcudiyeti halinde, buna karar vermek zorundadır. Bu hususta mahkemeye bir takdir yetkisi tanınmamıştır. Bununla birlikte, 17 nci maddedeki şartların bulunup bulunmadığını değerlendirme yetkisi mahkemeye aittir. Mahkeme tarafından bu hususta bir karar verilmedikçe, kişi hakkında Türk hukukuna göre hak yoksunluğu uygulanamayacaktır[57].

2081 sayılı Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesi'nin Onaylanması ve Uygulanması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesi, 6706 sayılı Kanun'un 36 ncı maddesiyle ilga edilmiş olup[58] Türk hukukuna göre hak yoksunluğu gerektiren

---

Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmelik (R. G. Tarihi: 06.08.2015, R. G. Sayısı: 29437) m.127.

56 Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım,* Cilt: III, 12. Bası, İstanbul 1997, s.521.

57 Karaosmanoğlu, Mustafa, *Yeni Türk Ceza Kanununda Bir Güvelik Tedbiri Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s.87.

58 Samandağ Asliye Ceza Mahkemesi'nin 15.11.2013 tarih, 2013/143 Esas, 2013/518 Karar sayılı kararında; "Samandağ Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2012/449 sayılı yazısı ile Bulgaristan Devletinde Taksirle bir kişinin ölümüne sebebiyet vermek suçundan mahkumiyetine karar verilen Türk vatandaşı olan R. U. 'ya ayrıca verilen "2 (iki) yıl süreyle Motorlu Araç Kullanma Hakkından Yoksun Bırakılma" cezasının infazının mahkememizden talep edildiği, Ceza Yargılarının Uluslararası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesinin 37. maddesinde "İsteyen devlette hükmolunan bir müeyyidenin istenilen devlette yerine getirilmesi ancak bu Devletin bir mahkemesi kararı ile mümkündür" hükmü ile TCK'nın 17. maddesinde yabancı mahkemelerden verilen ve Türk hukuk düzenine aykırı düşmeyen hükmün Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirmesi halinde C. Savcısının istemi üzerine mahkeme tarafından Türk kanunlarındaki sonuçlarını geçerli olmasına karar verileceğinin düzenlendiği,

bir yabancı mahkeme kararının Türkiye'nin Merkezi Makamlarına bildirilmesi, esas itibariyle 6706 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesi kapsamında infazın devri talebi olarak nitelendirilmelidir. Daha önce de üzerinde durduğumuz üzere, hak yoksunluğunun infazı da, niteliği itibariyle infazın devri mahiyetinde olduğundan, (gerek 6706 sayılı Kanun'da gerekse TCK'nın 17 nci maddesinde açık bir düzenleme bulunmaması sebebiyle) 6706 sayılı Kanun'un infazın devrine ilişkin getirdiği usul hükümlerinin, uygun olduğu ölçüde hak yoksunluklarına ilişkin kararlar bakımından da geçerli olması gerektiği kanaatindeyiz.

Bu çerçevede, hak yoksunluğu gerektiren yabancı mahkeme kararlarının Türk hukukunda tanınması ile ilgili olarak, infazın devrine ilişkin talepleri incelemeye yetkili makamların yetkili olduğu; dolayı-

---

mahkememizden istenilen adli yardım talebinin hapis cezasının ertelenmesi kararına yönelik olmayıp, sanık hakkında 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma hakkında yoksun bırakılma cezasının infazına yönelik bulunduğu, TCK'nın 53/6 maddesinde; "Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet hâlinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına karar verilebilir. Yasaklama ve geri alma hükmün kesinleşmesiyle yürürlüğe girer ve süre, cezanın tümüyle infazından itibaren işlemeye başlar." hükmünün düzenlendiği, sanığın eyleminin TCK'nın 85/1 maddesi kapsamında bulunduğu, bu madde kapsamında verilen hapis cezasının ertelenmesi halinde TCK'nın 53/6 maddesi kapsamında ehliyete 3 aydan 3 yıla kadar el konulmasına karar verileceğinin düzenlendiği anlaşılmakla sanık hakkında mahkememizden istenilen adli yardım talebinin Türk kanunlarına uygun bulunduğu anlaşılmakla; Bulgaristan Stara Zagora Şehir Mahkemesinin 12/04/2013 tarih ve 123 sayılı karar ile Türk Vatandaşı sanık R. U. hakkında Taksirle Bir Kişinin Ölümüne Sebebiyet Vermek" suçu nedeniyle verdiği 2 yıl hapis cezasının ertelenmesi ile 4 yıl deneme süresine tabi tutulmasına ve 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma hakkından yoksun bırakılmasına dair kararın Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına, Bulgaristan Devletince sanık hakkında Bulgaristan Stara Zagora Şehir Mahkemesinin 12/04/2013 tarih ve 123 sayılı kararı ile verilen 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma hakkından yoksun bırakılma cezasının infazının talebi hususunda yapılan adli yardım talebi mahkememizce uygun bulunmakla; Taksirle Bir kişinin ölümüne sebebiyet verme suçundan erteli hapis cezasına mahkum olan sanığın TCK'nın 53/6. maddesi gereğince 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma belgesinin geri alınmasına karar verilerek aşağıda yazılı şekilde hüküm kurulmuştur. HÜKÜM: Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere; 1-Bulgaristan Stara Zagora Şehir Mahkemesinin 12/04/2013 tarih ve 123 sayılı karar ile Türk Vatandaşı sanık R. U. hakkında Taksirle Bir Kişinin Ölümüne Sebebiyet Vermek" suçu nedeniyle verdiği 2 yıl hapis cezasının 4 yıl deneme süresine tabi tutulmasına ve 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma hakkından yoksun bırakılmasına dair kararın Türk kanunlarında ki sonuçlarının GEÇERLİ OLMASINA; 2- Bulgaristan Devletince sanık hakkında Bulgaristan Stara Zagora Şehir Mahkemesinin 12/04/2013 tarih ve 123 sayılı kararı ile verilen 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma hakkından yoksun bırakılma cezasının infazının talebi hususunda yapılan adli yardım talebi mahkememizce uygun bulunmakla; Taksirle Bir kişinin ölümüne sebebiyet verme suçundan erteli hapis cezasına mahkum olan sanığın TCK'nın 53/6. Maddesi gereğince 2 yıl süre ile motorlu araç kullanma belgesinin geri alınmasına" karar verilmiştir.

sıyla, 6706 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinin 5 inci fıkrası uyarınca, hak yoksunluğuna ilişkin kararların, Ankara Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilmesi gerektiği söylenebilecektir. Bununla birlikte, mahkemelerin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi gerektiğinden, TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında karar alma yetkisinin hangi mahkemeye ait olduğunun açık bir şekilde yasayla düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Mahkemeden talep edilen husus, hak yoksunluğuna hükmedilmesi olduğundan, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde yapılan talep üzerine, hakkında hak yoksunluğu uygulanması talep edilen kişinin duruşmaya çağrılması ve bu istem ile ilgili kararların duruşmalı olarak verilmesi gerekmektedir. Hak yoksunluğuna tabi tutulması talep edilen kişiler, sanığın sahip olduğu hakları kullanabilecektir. Bu hususta, bir güvenlik tedbiri olan müsadereye ilişkin muhakeme usullerinin kıyasen uygulama alanı bulabileceği kanaatindeyiz[59].

IV. HAK YOKSUNLUĞU UYGULANMASINA İLİŞKİN VERİLEN KARARA KARŞI KANUN YOLU

Mahkeme tarafından TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında, ilgili kişi hakkında verilen hak yoksunluğuna ilişkin kararlara karşı itiraz yolu açıktır. 2081 sayılı Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesinin Onaylanması ve Uygulanması Hakkında Kanun'un mülga 5 nci maddesinde; *"Sözleşmenin, müeyyidelerin yerine getirilmesi ile ilgili 5. bölümü gereğince mahkemelerce verilecek nihai kararlara karşı acele itiraz yoluna başvurulabilir"* hükmüne yer verilmişti. 5320 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinin 2 nci fıkrasında yer alan; *"Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunlarda yer alan acele itirazlar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun itiraza ilişkin hükümleri uygulanır"* düzenlemesi uyarınca, hak yoksunluğuna ilişkin TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde mahkemece verilen

59 CMK m.256/1: Müsadere kararı verilmesi gereken hâllerde, kamu davası açılmamış veya kamu davası açılmış olup da esasla beraber bir karar verilmemişse; karar verilmesi için, Cumhuriyet savcısı veya katılan, davayı görmeye yetkili mahkemeye başvurabilir.
CMK m.257: Madde 257: "(1) 256 ncı maddeye göre verilmesi gereken kararlar, duruşmalı olarak verilir. (2) Müsadere veya iade olunacak eşya veya diğer malvarlığı değerleri üzerinde hakkı olan kimseler de duruşmaya çağrılır. Bu kişiler, sanığın sahip olduğu hakları kullanabilirler. (3) Çağrıya uymamaları, işlemin ertelenmesine neden olmaz ve hükmün verilmesini engellemez."

kararlara karşı ilgililer, CMK'nın 267 vd. uyarınca itiraz kanun yoluna müracaat edebilmekteydi[60].

2081 sayılı Kanun'un 5 inci maddesinin, 6706 sayılı Kanun'un 36 ncı maddesi ile ilga edilmesinden sonra, kanun yolunun türünde herhangi bir değişiklik olmamıştır. Nitekim, hak yoksunluğuna ilişkin kararlar, esas itibariyle yabancı mahkemeler tarafından verilen mahkumiyet hükmünün Türkiye'de infaz edilmesi sonucunu doğuran bir karar (tanıma kararı) olduğundan, niteliği itibariyle uyarlama kararı özelliği göstermektedir. Bu sebeple, yetkili mahkeme ve kanun yoluna ilişkin hükümler açısından, 6706 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesi uygulama alanı bulmalıdır. 6706 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinin 5 inci fıkrası uyarınca, uyarlama kararına karşı itiraz kanun yolu öngörülmüştür.

V. HAK YOKSUNLUĞUNA İLİŞKİN KARARLARIN TANINMASI, ADLİ SİCİLE KAYDEDİLMESİ, SİLİNMESİ VE YASAKLANMIŞ HAKLARIN İADESİ

Türk ya da yabancı ülke vatandaşı hakkında yabancı mahkeme tarafından verilen ve Türkiye'de yeniden yargılamayı gerektirmeyen ya da Türkiye'de yargılama konusu yapılmayan hükmün, Türkiye'de hukuki sonuç doğurabilmesi ve herhangi bir hak yoksunluğuna sebebiyet verebilmesi için, yabancı mahkeme kararının Türkiye'de tanınması ve bu kararın adli sicile kaydedilmesi gerekmektedir. Adli sicil kaydının, mahkeme kararı üzerine gerçekleşmesi gerekmekte

60 "Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri Konusunda Avrupa Sözleşmesinin Onaylanması ve Uygulanması Hakkında 2081 sayılı Kanun ve Avrupa Sözleşmesi'nin Onaylanması Hakkında 19.9.1977 tarihli Bakanlar Kurulu Kararında, sözleşmenin uygulanma koşulları belirtilmiş, ilgili Kanun'un 5. maddesinde, "Sözleşmenin, müeyyidelerin yerine getirilmesi ile ilgili 5. bölümü gereğince mahkemelerce verilecek nihai kararlara karşı acele itiraz yoluna" başvurulacağı hükmüne yer verildiği, 5320 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 2. fıkrasındaki; "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunlarda yer alan acele itirazlar hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun itiraza ilişkin hükümleri" nin uygulanacağına ilişkin hüküm ile 5271 sayılı Kanun'unu, kabul edilebilir bir başvuruda kanun yolunun veya merciin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmayacağı, bu hâlde başvurunun yapıldığı merci tarafından, başvurunun derhâl görevli ve yetkili olan mercie gönderileceğine ilişkin 264. maddesi hükmü nazara alındığında, hükümlünün talebinin itiraz kanun yoluna tabi olduğu ve itiraz merciince CMK'nın 267 vd. maddeleri uyarınca incelenip karara bağlanmasının gerektiği anlaşılmakla, itiraz niteliğinde kabul edilmesi gereken temyiz isteminin itiraz merciince karara bağlanması için dosyanın mahalline gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tevdiine" Yarg. 12. CD., 01.06.2015, 2014/13412, 2015/9384.

olup yabancı mahkeme kararının doğrudan adli sicile kaydedilmesi hukuka uygun değildir[61].

Adli sicile kaydedilecek kararlar, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nda gösterilmiştir. Adli Sicil Kanunu'nun, "Adlî sicil kayıtlarının tutulması" başlıklı 2 nci maddesinde; *"Hakkında Türk mahkemeleri veya yabancı ülke mahkemeleri tarafından kesinleşmiş ve Türk Hukukuna göre tanınan mahkûmiyet kararı bulunan Türk vatandaşları ile Türkiye'de suç işlemiş olan yabancıların kayıtları da dâhil tüm adlî sicil bilgileri; mahallinde bilgisayar ortamına aktarılmasını takiben, Adalet Bakanlığı Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğündeki Merkezî Adlî Sicilde tutulur"* denilmek suretiyle, hangi kararların adli sicile kaydedileceği açıklığa kavuşturulmuştur.

Yine, Adli Sicil Kanunu'nun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında, adli sicile kaydedilecek bilgiler arasında (f) bendinde; *"Türk vatandaşı hakkında yabancı mahkemeden verilmiş ve kesinleşmiş olan mahkûmiyet kararının Türk hukuku bakımından doğurduğu hak yoksunluklarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen karar"* da sayılmıştır.

Yabancı mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet hükmü uyarınca, Türk hukukuna göre ortaya çıkan hak yoksunlukları ile ilgili olarak, TCK'nın 17 nci maddesinde öngörülen prosedür tamamlandıktan ve kişi hakkında hak yoksunluğuna ilişkin verilen karar kesinleştikten sonra, hak yoksunluğuna ilişkin hükmün adli sicile kaydedilmesi gerekmektedir. Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının Türk hukuku bakımından doğurduğu hak yoksunluklarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen kararlar, Cumhuriyet başsavcılıklarınca doğrudan merkezi adli sicile gönderilecektir[62].

Yabancı mahkeme tarafından verilen kararın, ilgilinin Türkiye'deki adli sicilinde ne süreyle kayıtlı kalacağı ve TCK'nın 17 nci mad-

61 Elmalıca, s.174, 175; Çetintürk Ekrem, Yabancı Ülke Mahkemelerince Verilen Mahkûmiyet Kararlarının Adlî Sicile Kaydedilmesi Ve Hak Mahrumiyeti Doğurması, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 14, Yıl: 4, Temmuz 2013, s.545.

62 Adli Sicil Yönetmeliği (RG. Tarihi: 07.09.2005, RG. Sayısı: 25929) m.6.

desindeki usulün işletilmesinden sonra, mahkumiyet kararına bağlı olarak ortaya çıkan hak yoksunluklarının, Türk hukukunda ne süreyle geçerli olacağı, önemli bir mesele olarak ortaya çıkmaktadır.

Nitekim, TCK'nın 53 üncü maddesindeki hak yoksunlukları, kural olarak infaz süresiyle sınır olup (TCK'nın 53/2), bazı hallerde infaz sonrası da hak yoksunluklarının devamı söz konusu olabilmekte (TCK m.53/5), özel kanunlarda yer alan hak yoksunlukları da (örn. 1136 sk m.5, 657 sk. m.48), infaz tamamlanmış olsa dahi, kişinin belirli meslekleri ifa edebilmesini, kamu hizmetlerinde görev alabilmesini engelleyebilmektedir.

Bu çerçevede, hakkında yabancı mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararı kısmen ya da tamamen infaz edilmiş bir kişinin, TCK'nın 17 nci maddesi uyarınca Türk mahkemesi tarafından hak yoksunluğuna tabi tutulduğu hallerde, öncelikle TCK'nın 53 üncü maddesinde sayılan hak yoksunluklarının uygulanıp uygulanamayacağı sorusu gündeme gelmektedir.

Bu konuyla ilgili olarak, Adli Sicil Kanunu'nun 9 uncu maddesinin 3 üncü fıkrasına göre, *"Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adlî sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümleri, kesinleştiği tarihten itibaren mahkûmiyet kararında belirtilen sürenin geçmesiyle, Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce adlî sicil kayıtlarından çıkartılarak arşiv kaydına alınır. Adlî para cezasına mahkûmiyet hükümleri ile cezanın ertelenmesine ilişkin hükümler, adlî sicil kaydına alınmadan doğrudan arşive kaydedilir".*

Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere, Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adlî sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümlerinin Türk hukukuna göre ortaya koyduğu hak yoksunluklarına ilişkin Türk mahkemesince verilen karar, mahkumiyet süresi boyunca adli sicilde kayıtlı olacağından, kişi hakkındaki mahkumiyet kararının infazı yurt dışında tamamlanmış olsa dahi, kişi mahkumiyet süresi kadar, TCK'nın 53 üncü maddesindeki hakları Türkiye'de kullanamayacaktır. Haklardan yoksunluk, TCK'nın 17 nci maddesi uyarınca mahkeme tarafından verilen kara-

rın kesinleştiği tarihten itibaren başlayacak ve mahkumiyet süresinin dolduğu gün sona erecektir.

Adli Sicil Kanunu'nun 9 uncu maddesinin 1 inci fıkrasın uyarınca, kişi hakkında verilen hak yoksunluğu kararının geçerlilik süresi sona erdiğinde, adli sicilde mevcut olan bu kayıt Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce silinerek arşiv kaydına alınacaktır.

5237 sayılı TCK dışındaki kanunlarda, belirli bir suçtan mahkumiyete bağlı olarak ortaya çıkan hak yoksunlukları bakımından süre öngörülmediğinden[63], ancak 5237 sayılı TCK'nın sisteminde süresiz hak yoksunluğu bulunmadığından, bu konu uygulamada sorun teşkil etmiş ve bu sebeple, Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesine "yasaklanmış hakların geri verilmesi" kurumu getirilmiştir[64].

Yasaklanmış hakların geri verilmesi, Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesinde düzenlenmektedir. Maddede; "*(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunların belli bir suçtan dolayı veya belli bir cezaya mahkûmiyete bağladığı hak yoksunluklarının giderilebilmesi için, yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilir. Bunun için; Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları saklı kalmak kaydıyla,*

a) Mahkûm olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması,

b) Kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması, gerekir.

(2) Mahkûm olunan cezanın infazına genel af veya etkin pişmanlık dışında başka bir hukukî nedenle son verilmiş olması halinde, yasak-

63 Centel-Zafer-Çakmut, s.715, 718. Örneğin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48 inci maddesinde; Devlet memurluğuna alınacaklarda aranan genel şartlar arasında; "Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak" şartına yer verilmiştir.

64 Yasaklanmış hakların geri verilmesi hakkında bkz. Centel-Zafer-Çakmut, s.718 vd.; Çetin, s.3 vd.; Yılmaz, s.88 vd.; Avcı, Maya Ezgi, Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 7, Sayı:18, Nisan 2012, s.257 vd.

lanmış hakların geri verilmesi yoluna gidilebilmesi için, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl geçmesi gerekir. Ancak, bu süre kişinin mahkûm olduğu hapis cezasına üç yıl eklenmek suretiyle bulunacak süreden az olamaz.

(3) Yasaklanmış hakların geri verilmesi için, hükümlünün veya vekilinin talebi üzerine, hükmü veren mahkemenin veya hükümlünün ikametgâhının bulunduğu yerdeki aynı derecedeki mahkemenin karar vermesi gerekir.

(4) Mahkeme bu hususta kararını, dosya üzerinde inceleme yaparak ya da Cumhuriyet savcısını ve hükümlüyü dinlemek suretiyle verebilir.

(5) Yasaklanmış hakların geri verilmesi talebi üzerine mahkemenin verdiği karara karşı, hükümle ilgili olarak Ceza Muhakemesi Kanununda öngörülen kanun yoluna başvurulabilir.

(6) Yasaklanmış hakların geri verilmesine ilişkin karar, kesinleşmesi halinde, adlî sicil arşivine kaydedilir.

(7) Yasaklanmış hakların geri verilmesi yoluna başvurulması nedeniyle oluşan bütün masraflar hükümlü tarafından karşılanır" denilmektedir.

Bu düzenleme çerçevesinde, hakkında TCK'nın 17 nci maddesi uyarınca hak yoksunluğu uygulanmasına karar verilen kişilerin, 5237 sayılı TCK dışında, belirli bir suç dolayısıyla hak yoksunluğu içeren kanunlar bakımından ortaya çıkan hak yoksunluklarının ortadan kaldırılabilmesi ve çeşitli meslek ya da kamu hizmetlerinde görev alabilmeleri için, hak yoksunluğunun geçerli olduğu sürenin (yabancı mahkeme tarafından verilen mahkumiyet süresinin) tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, kişinin, bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması, hakların iadesiyle ilgili kişinin bu hususta mahkemeden talepte bulunması, kişinin hayatını iyi halli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşması halinde söz konusu olabilecektir. Bu ihtimalde, yasaklanmış hakların geri verilmesine ilişkin karar, kesinleşmesi halinde, adlî sicil arşivine kaydedilecektir.

Yasaklanmış hakların iadesi durumunda, kişinin örneğin devlet memuru olarak atanmasının önünde hukuki bir engel kalmayacak,

ancak ilgililerin arşiv kaydına alınan adli sicil bilgileri de göz önüne alınmak suretiyle idareler, bu atamalar konusunda takdir yetkilerini kullanabilecektir[65].

VI. SONUÇ

Yabancı ceza mahkemesi kararlarının Türk hukukunda geçerli olması, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar, bu kararların doğrudan adli sicile kaydedilmesi suretiyle mümkün olmuştur. Milletlerarası özel hukuka ilişkin kavramlardan biri olan "tanıma", ceza yargılaması açısından ilk kez, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 2 nci maddesiyle kullanılmaya başlanmıştır. Özel hukuktaki anlamından farklı olarak, ceza hukuku bakımından tanıma kavramının farklı bir mahiyete sahip olduğu ifade edilmelidir. Mevzuatımızda, yabancı ceza mahkemesi kararının tanınarak doğrudan Türk hukukuna göre sonuç doğurması usulü benimsenmemiş; bunun için adli ya da idari bir karar verilmesi aranmıştır. İnfazın devri müessesesi bakımından, yabancı mahkeme kararının Türkiye'de infaz edilebilmesi, 6706 sayılı Kanun'un 26/5 ncı maddesi uyarınca ceza mahkemesi tarafından "uyarlama kararı" verilmesi ile mümkün olabilmektedir. Hak yoksunluğuna ilişkin TCK'nın 17 nci maddesine dayalı olarak verilen kararların da bu niteliğe sahip olduğu kabul edilebilir. Hükümlünün naklinde ise, yabancı mahkeme kararı ile hakkında mahkumiyet kararı verilen hükümlünün cezasının Türkiye'de infaz edilebilmesi, Adalet Bakanlığının hükümlünün naklini kabul etmesine bağlıdır (6706 sk. m.30/4).

TCK'nın 53 üncü maddesi uyarınca, ceza mahkemesi tarafından verilen mahkumiyet kararının hukuki sonucu olarak ortaya çıktığından; infazın devri kapsamında verilen uyarlama kararında "hak yoksunluklarına" ilişkin ayrıca bir karar alınmasına gerek bulunmadığı ve mahkumiyet hükmünün yasal sonucu olarak belli haklardan yoksunlukların uygulanabileceğini ifade etmek gerekir.

Hükümlünün nakline karar verildiği durumlarda ise, kararın Türk hukukuna göre bir hak yoksunluğu gerektirmesi halinde, bu hak yoksunluklarının uygulanabilmesi için, TCK'nın 17 nci madde-

65 Danıştay 1. Dairesi, 13.03.2006, 2005/1290 E., 2006/298 K.

si çerçevesinde Türk mahkemesince bir kararın alınması gerektiği söylenebilecektir. Zira, 6706 sayılı Kanun uyarınca, hükümlünün nakli prosedüründe Türk mahkemesince verilmesi gereken bir uyarlama kararı bulunmamakta olup yabancı mahkeme hükmünün aynen infazı usulü benimsenmiştir. Hükümlünün naklinde, hak yoksunluklarının uygulanabilirliği açısından, 6706 sayılı Kanun'da açık bir düzenlemeye yer verilmesinin isabetli olacağı kanaatindeyiz.

TCK'nın 17 nci maddesinde, yabancı mahkemelerden verilen ve Türk hukuk düzenine aykırı düşmeyen hükmün, Türk kanunlarına göre bir haktan yoksunluğu gerektirmesi halinde, Cumhuriyet savcısının istemi üzerine Türk kanunlarındaki sonuçlarının geçerli olmasına karar verileceği düzenlenmektedir. Bu düzenleme uyarınca, yabancı ceza mahkemelerince Türk vatandaşları hakkında verilen mahkûmiyet hükümleri, Türk hukuku bakımından kendiliğinden sonuç doğurmayacak ve bu hususta Türk mahkemesince bir karar verilmesi gerekecektir.

Yabancı ceza mahkemesi tarafından verilen hüküm ile ilgili olarak, TCK'nın 17 nci maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için, suçun yabancı bir ülkede işlenmiş olması gerekir. Suç Türkiye'de işlenmişse, Türkiye'nin yargılama yetkisi bulunacağından, 17 nci maddenin uygulanması mümkün değildir.

Yabancı ülkede işlenen suç dolayısıyla Türkiye'nin yargılama yetkisi bulunmakta ise, 17 nci maddenin uygulanması mümkün değildir. Zira bu ihtimalde, Türk mahkemesince bir yargılama yapılabilecek ve eğer mahkûmiyet hükmü verilirse, bu hükme bağlı hak yoksunlukları uygulanabilecektir. Yargılama yetkisi bulunmakla birlikte, bu yetkinin kullanılmadığı durumlarda da, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde hak yoksunluklarının uygulanması mümkün olabilir.

Yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün, Türk vatandaşı hakkında olması gerekir. Zira, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 4 üncü maddesine göre, yabancı mahkemelerce yabancı ülke vatandaşları hakkında verilen hükümler adli sicile kaydedilemeyeceğinden, bu kişilerle ilgili hak yoksunluğu kararı da alınamayacaktır.

17 nci maddenin uygulanması açısından Türk vatandaşı hakkında, yabancı ülkede yapılan yargılama sonucunda bir hüküm verilmiş olmalı ve bu hüküm kesinleşmelidir. Hak yoksunlukları, Türk hukukunda mahkûmiyet kararına bağlı olarak ortaya çıkmakta olup yabancı mahkemelerce verilen hükmün, mahkûmiyet hükmü olması gerekir. Hukukumuzda hak yoksunluklarına ilişkin yasal düzenlemeler, suç ayrımı içermemesi ve suçla bağlantılı olma şartının aranmaması sebebiyle, konuya ilişkin AİHM kararlarında benimsenen kriterleri karşılamaktan uzaktır. TCK'nın 53 üncü maddesinin ortaya çıkardığı hukuki sorunlar, TCK'nın 17 nci maddesi bakımından da pekala geçerlidir. Hatta, 17 nci maddede kapsamında yapılacak uygulamalarda, ihlalin boyutunun artması kaçınılmazdır. Mevcut düzenleme çerçevesinde, yabancı mahkeme hükmünün, Türkiye'de hak yoksunluğunun gerektirmesi dışında, bu konuyla ilgili ilave bir ölçütün benimsenmesi mümkün gözükmemektedir.

Yabancı ülke mahkemesince verilen hüküm, mahkûmiyet hükmü dışında bir hüküm ise ve o ülke hukukuna göre hak yoksunluğu gerektirse de, bu TCK'nın 17 nci maddesinin uygulanabilmesi için yeterli değildir. Verilen hükmün Türk kanunlarına göre hak yoksunluğu gerektirmesi şarttır.

TCK'nın 17 nci maddesinin uygulanabilmesi için, yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün Türk hukuk düzenine aykırı düşmemesi gerekir. Bu şart, yalnızca ceza hukuku kuralları bakımından değil, hukuk düzenini oluşturan evrensel ilkeler, hukuk düzeninin şekli kaynakları ve yerleşik yargı uygulamalarını kapsamalıdır. Türk hukuk düzenine aykırı düşmeme şartı, yalnızca esas bakımından uygulama alanı bulan normları değil, usul hukuku kuralları açısından da değerlendirme konusu yapılmalıdır. Fiilin Türk hukukuna göre suç teşkil etmemesi, ceza muhakemesi kurallarına, hukukun temel ilkelerine açık aykırılık oluşturan muhakeme işlemlerinin uygulanması durumunda, yabancı mahkeme tarafından verilen hükmün Türk hukuk düzenine aykırı olduğu kabul edilmeli ve TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde hak yoksunluğuna hükmedilmemelidir.

Kişi hakkında 17 nci madde uyarınca hak yoksunluğu uygulanabilmesinin usule ilişkin bazı şartları da bulunmaktadır. Buna göre,

yabancı ülke tarafından mahkeme kararına ilişkin bir bildirim yapılmalı ve bu bildirim Adalet Bakanlığı tarafından Cumhuriyet savcısına iletilmelidir. Mahkumiyet hükmünün bildirilmesi konusunda, ikili ya da çok taraflı uluslararası sözleşme hükümleri göz önünde bulundurulmalıdır. Yabancı devlet tarafından, sözleşme hükümleri çerçevesinde mahkumiyet ya da diğer tedbirlerin bildirilmesi yeterli olup hak yoksunluğunun uygulanması ile ilgili açık bir istemin aranmasının gerekmediği düşüncesindeyiz. Bildirimin yapılmasından sonra, Adalet Bakanlığının görevi bu bildirimin ilgili Başsavcılığa iletmekten ibaret olup bu aşamadan sonraki adli süreç Başsavcılığın yetkisindedir.

Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, TCK'nın 17 nci maddesindeki şartların bulunduğuna kanaat getirildiği takdirde mahkemece hak yoksunluğuna karar verilmelidir. Şartların gerçekleşmesi halinde mahkemenin hak yoksunluğuna karar vermesi gerekmekte olup bu hususta takdir yetkisi bulunmamaktadır. Mahkeme, burada yalnızca istem doğrultusunda bir değerlendirme yapmalı, kişi hakkında yeni bir mahkûmiyet kararı vermemelidir.

Hak yoksunluğunun infazının, niteliği itibariyle infazın devri mahiyetinde olduğu söylenebileceğinden ve gerek 6706 sayılı Kanun'da gerekse TCK'nın 17 nci maddesinde, hak yoksunluklarının infaz usulüne ilişkin açık bir düzenleme bulunmadığından, 6706 sayılı Kanun'un infazın devrine ilişkin getirdiği usul hükümlerinin, uygun olduğu ölçüde hak yoksunluklarına ilişkin kararlar bakımından da geçerli kabul edilebileceği düşüncesindeyiz. Bu noktadan hareketle, yetkili mahkemenin 6706 sayılı Kanun'un 26 ncı maddesinin 5 inci fıkrası uyarınca Ankara ağır ceza mahkemesi olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Mahkemelerin görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi temel bir kural olup TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında karar alma yetkisinin hangi mahkemeye ait olduğunun açık bir şekilde yasayla düzenlenmesi isabetli bir adım olacaktır.

Mahkeme tarafından TCK'nın 17 nci maddesi kapsamında verilen kararlara karşı itiraz yolu açıktır. Türk ya da yabancı ülke vatandaşı hakkında yabancı mahkeme tarafından verilen ve Türkiye'de yeniden yargılamayı gerektirmeyen ya da Türkiye'de yargılama konusu

yapılmayan hükmün, Türkiye'de hukuki sonuç doğurabilmesi ve herhangi bir hak yoksunluğuna sebebiyet verebilmesi için, yabancı mahkeme kararının Türkiye'de tanınması şarttır. Esasen, TCK'nın 17 nci maddesi uyarınca, mahkemece hak yoksunluğuna ilişkin verilen hükümler, yabancı mahkeme hükmünün Türk hukukunda tanınması sonucunu doğurmaktadır. Bu bağlamda, Türk vatandaşı hakkında yabancı mahkemeden verilmiş ve kesinleşmiş olan mahkûmiyet kararının Türk hukuku bakımından doğurduğu hak yoksunluklarına ilişkin olarak Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkemece verilen bu karar, Adli Sicil Kanunu'nun 4 üncü maddesinin 1 inci fıkrası uyarınca, adli sicile kaydedilecektir.

Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adlî sicile kaydedilen mahkûmiyet hükümlerinin Türk hukukuna göre ortaya koyduğu hak yoksunluklarına ilişkin Türk mahkemesince verilen karar, mahkumiyet süresi boyunca adli sicilde kayıtlı olacağından, kişi hakkındaki mahkumiyet kararının infazı yurt dışında tamamlanmış olsa dahi, kişi mahkumiyet süresi kadar, TCK'nın 53 üncü maddesindeki hakları Türkiye'de kullanamayacaktır.

Son olarak, Türk vatandaşı hakkında, TCK'nın 17 nci maddesi çerçevesinde alınan hak yoksunluğuna ilişkin karar dolayısıyla, kişinin 5237 sayılı TCK dışındaki özel kanunlarda yer alan sürekli hak yoksunluklarından mahrum kalabilmesinin önüne geçilebilmesi için, Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesindeki yasaklanmış hakların geri verilmesi müessesesine ilişkin usulün uygulanması gerekecektir.

KAYNAKÇA

Akbulut, Berrin, *Ceza Hukuku Genel Hükümler,* 7. Baskı, Ankara 2020.

Akkaş, Ahmet Hulusi, *Bir Güvenlik Tedbiri Türü Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma (Hak Yoksunlukları),* Ankara 2021.

Aksan, Murat, *Ceza Mahkûmiyetine Bağlı Hak Yoksunlukları,* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya 2007.

Arat, Tuğrul, *Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi,* AÜHF Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 1-4, (1964).

Arslan, Çetin, *Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi (5352 sayılı Adli Sicil Kanunu md.13/A),* AÜHFD, Cilt: 56, Sayı: 4, Yıl 2007.

Arslan, İlyas, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinin Mütekabiliyet Şartına Bağlanması İle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Yer Alan Bazı Haklar Arasındaki İlişki*, TBB Dergisi 2019 (143).

Artuk, M. Emin-Gökcen, Ahmet-Alşahin, M. Emin-Çakır, Kerim, *Ceza Hukuku Genel Hükümler,* Ankara 2021.

Avcı, Maya Ezgi, *Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi,* Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 7, Sayı:18, Nisan 2012.

Aydın, Devrim, *Ceza Kanunlarının Yer Yönünden Uygulanması,* TBB Dergisi 2011 (94).

Aydın, Hüseyin, *Bir Güvenlik Tedbiri Olarak TBMM Üyeliğinden Yoksun Bırakma*, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt:3 Sayı:1 Yıl: 2012.

Aydın, Hüseyin, *Yabancı Ülkede İşlenen Suçlarda Türk Mahkemelerinin Yetkisi,* DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C:21, Özel Sayı, 2019.

Aygül, Musa, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Davalarında Bazı Usul Hukuku Problemleri,* Public and Private International Law Bulletin, Volume: 31, Issue: 2.

Bıyıklı, Hasan İsmet, *Ceza Kararlarının Uluslararası Geçerliliği,* Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 3, 1974.

Centel, Nur, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri Sistemi,* http://nurcentel.com/makaleler/yenitckyaptirim.pdf (e.t.:13.02.2022).

Centel, Nur-Zafer, Hamide-Çakmut, Özlem Yenerer, *Türk Ceza Hukukuna Giriş,* İstanbul 2020.

Cumalıoğlu, Emre, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Bakımından Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi,* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı:2, Aralık 2008.

Çetintürk Ekrem, *Yabancı Ülke Mahkemelerince Verilen Mahkûmiyet Kararlarının Adlî Sicile Kaydedilmesi Ve Hak Mahrumiyeti Doğurması,* Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 14, Yıl: 4, Temmuz 2013.

Demirbaş, Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara 2018.

Denizhan, Hüseyin, *Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Erteleme Kurumu Üzerine Bir İnceleme,* TBB Dergisi, Sayı 65, 2006

Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım,* Cilt: II, 11. Bası, İstanbul 1997.

Dönmezer, Sulhi-Erman, Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım,* Cilt: III, 12. Bası, İstanbul 1997.

Dursun, Eser, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Teorik Bir İnceleme,* Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 26, Aralık 2014.

Ecemiş, Sercan, *MÖHUK Dışında Düzenlenen Tanıma ve Tenfiz Kuralları,* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 1, 2020.

Elmalıca, Hasan, *Yabancı Ülke Ceza Mahkemelerince Verilmiş Mahkumiyet Kararlarının Hak Yoksunlukları Bakımından Türk Hukukundaki Değeri,* TBB Dergisi, 2019 (141).

Erem, Faruk, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku,* C: 1, Genel Hükümler, 13. Baskı, Ankara 1995.

Ersoy, Yüksel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara 2002.

Gökcan, Hasan Tahsin-Artuç, Mustafa, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt I (m.1-44),* Ankara 2021.

Gürühan, Caner, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi,* TBB Dergisi, 2014 (111).

Hafızoğulları, Zeki, *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri,* Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 65, Sayı: 1, 2007.

Hakeri, Hakan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 22. Baskı, Ankara 2019.

İçel, Kayıhan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler,* İstanbul 2021.

Kaplan, Mahmut, *Türk Ceza Kanunu'nun Yer Bakımından Uygulanmasında Koruma İlkesi,* Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 14, Aralık 2019.

Karaosmanoğlu, Mustafa, *Yeni Türk Ceza Kanununda Bir Güvelik Tedbiri Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Koca, Mahmut-Üzülmez, İlhan, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,* İstanbul 2020.

Külçür, Erdem İzzet, *Ceza Hukukunda Yer Bakımından Uygulama,* İstanbul 2017.

Otacı, Cengiz, *Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma,* Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 4, Yıl: 2, Ocak 2011.

Özbek, Veli Özer-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,* 9. Baskı, Ankara 2018.

Özen, Mustafa, *Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler,* Ankara 2019.

Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler,* 17. Bası, Ankara 2021.

Öztürk, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku,* 20. Baskı, İstanbul 2020.

Retornaz, Eylem Aksoy, *Sağlık, Velayet ve Çalışma Hakkı,* in: 7242 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklere İlişkin Değerlendirmeler, Türk Ceza Hukuku Derneği Tarafından Hazırlanan Rapor (25 Haziran 2020).

Schomburg, Wolfgang-Lagodny, Otto-Gleβ Sabine-Hackner, Thomas, *Internationale Rechtshilfe in Strafsachen,* 5. Auflage, 2012.

Şahin, İlyas, *Ceza Kanunlarının Yer Bakımından Uygulanması ve Türk Ceza Kanununda Esas Alınan İlkeler,* ERÜHFD, Cilt: X, Sayı: 1, (2015).

Şen, Ersan, *Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu,* Cilt I (madde 1-140), İstanbul 2006.

Tarman, Zeynep Derya, *Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler,* MHB., Cilt:37, Sayı: 2, 2017.

Tezcan, Durmuş, *Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu,* AÜSBF Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 1-2, Yıl: 1984.

Turhan, Faruk, *6706 Sayılı Cezai Konularda Uluslararası İşbirliği Kanunu'nun Kapsamı ve Genel Hükümleri Hakkında Bir Değerlendirme,* DEÜ Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, C:21, Özel Sayı, 2019.

Turhan, Faruk, *Anayasa ve Milletvekili Seçim Kanununa Göre Seçilmeye Engel Suç ve Cezaların Yeni Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi,* EÜHFD., C. XI, S. 1–2 (2007).

Turhan, Faruk, *Türk Ceza Kanunu'nun Yer Bakımından Uygulanmasında Evrensellik İlkesi ve Yeni TCK (Madde 13),* Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı:4, Ağustos, 2005.

Turhan, Faruk, *Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Cezaların Ertelenmesi ve Uygulamada Ortaya Çıkan Bazı Sorunlar,* EÜHFD, C. X, S. 3-4, (2006).

Turhan, Faruk, *Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Uluslararası Suçların Cezalandırılması,* Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı: 3, Nisan, 2005.

Turhan, Faruk, *Yeni Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbiri Olarak Hak Yoksunluğu ve Yasaklılığının Hukuki Niteliği, Kapsam ve Koşulları Üzerine Bir Değerlendirme*, Ceza Hukuku Dergisi, Sayı: 4, Ağustos 2007.

Tütüncübaşı, Uğur, *Yabancı Kararların Türk Hukukunda Tanınması Konusunda 690 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname İle Düzenlenen Yenilikler,* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, 2017.

Yaşar, Hakkı, *Yabancı Memlekette İşlenen Suçlar ve Yabancı Mahkeme İlamları Muvacehesinde Uygulama,* Adalet Dergisi, Sayı:4, 1969.

Yıldırım, Akif, *Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi,* Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 11, Haziran 2018.

Yıldırım, Zeki, *Türk Hukukunda Hapis Cezasının İnfazının Ertelenmesi,* Ceza Hukuku Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 34, Ağustos 2017.

Yılmaz, Zekeriya, *Hak Yoksunlukları ve Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesi Kurumu Üzerine Bir Değerlendirme,* Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:2, Sayı: 7, Mart 2007.

Zafer, Hamide, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m.1-75*, İstanbul 2015.